

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Franciška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10—K

pol leta . . . 5—

četrt leta . . . 2:50

posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 16 h

. . . dvakrat . . . 14 "

. . . trikrat . . . 12 "

za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.

Priloge poleg poštne 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 9. avgusta 1918.

Slovensko narodno gledališče v Ljubljani.

Tuji greh se maščuje nad narodom! Sovražniki, med nami in iz nas zrastle, so zadušili naše gledališče, a sramota je padla na ves narod: Brez žarišča svoje kulture ste! Kar zovejo drugi kulturni narodi svoj ponos, to reprezentuje pri vas kinematograf, ki kvari okus, zbujajo nizke instinkte in vrhu vsega zastruplja mladino.

Tako vizitnico so nam napisali lastni ljudje! Toda sramota, naši skupnosti namenjena, pada na provzročilce nazaj, zakaj ljudstvu so se odprle oči, in ves narod zahteva danes preko volje peščice Abderitov, da mu zopet odpro hram Modric, ki naj služi poslej narodu samemu, njegovi kulturi in njegovi umetnosti!

Toda narod ne zahteva samo, narod tudi dejanjsko hoče in dela, da se izpolni ta postulat njegovega kulturnega kategoričnega imperativa! Vsi smo danes združeni ob tej zahtevi! Nikoli ni bilo tako lepo živeti na slovenski zemlji, nego je to vesela resnica današnji dan! Kako so nas davili in razdvajali, nam odpirali ječe in postavljali vislice — a mi vsi smo, kolikor nas mi osmradi strup efialtstva in nas oglušil žvenket Judeževih grošev, vrgli iz svojih vrst izdajalce in klevetnike, pa smo se strnili v četo treznih in rodoljubnih mož, ki iščemo le to, kar naša družina, in ki zametamo in preklinjamo vse, kar nas je doslej v strasteh napravljalo divje in nerazsodno, kar je brezplodno izčrpavalo naše moči ter nas potiskalo nazaj in navzdol! Kar je dobrega v vsej veličastni večini našega naroda, to smo našli in odkrili, to dvigamo in negujemo, iz tega in s tem gradimo svojo bodočnost, svojo gnotno in moralno silo. Ta material našega bodočega skupnega doma je tako trden, da ga ne razmelje nobena sila! Čim hujši je pritisk proti nam, tem očitnejša prihaja resnica, da so sovražniki že ob skrajni sili svojih sredstev, in skoro, skoro pride doba, ko jim ničesar drugega ne ostane nego pene na ustnih, ki jih potisne tjakaj besni, a v zlobnih namenih neuspeli srd nenasičenega egoizma in izgrešene metode narodnega izdajstva! Proklinjali so, pa — evo! — blagoslovljajo!

Našli smo sami sebe! Ne slučajno! Do pasu brodeči v navalu bratske krvi, umirajoči pod ogromno pezo nesreč, ki so prihrumele nad domovino, smo iztezali roke po rešitvi in rešilcu! In roka se je

oprijela roke — brat se je naslonil na brata — vstali smo, stojimo in ostanemo! In med najveličastnejšimi spomeniki, ki jih gradimo sedaj v vekovit spomin prazniku svojega narodnega vstajenja, je naše narodno gledališče — toliko lepše in dragocenejše, ker raste naravnost iz našega trpljenja in iz našega spoznanja — samega sebe!

Učiteljstvo ima sveto pravico, da navdušenih src pozdravlja rojstvo našega Talijinega hrama v Ljubljani! Kulturni delavci smo, duševni proletariati, ki se radostimo vsake pridobitve na našem kulturnem polju, ki se veselimo vsakega pospeševalca našega kulturnega pokreta in ki gledamo v gledališko umetnost enega najizdatnejših in najmogočnejših faktorjev splošne narodne vzgoje! Premnogo je naših tovarišev in tovarišic, ki so gojili in goje po vsem našem ozemlju gledališko umetnost, da tako tudi izven šole vzgojno delujejo za narod. Na stotine so uprizorili otroških gledaliških predstav. Iz našega stanu, oziroma iz učiteljske so izšli naši prvi in najboljši gledališki umetniki: Gerbič, Borštnik, Smid, Pogačnik-Navar, Verovšek, Vrhunčeva, Pianekci . . . V svojem stanu štejemo skladatelj in dramatik. Ne pretiravamo, ako trdimo, da je dalo izmed vseh stanov slovensko učiteljstvo največ sil za začetek in razvoj slovenske gledališke umetnosti. Mnogotera pot je šla iz skromne gotovosti v sijajno negotovost. Vse je gnala žeja po umetnosti — ta čudovita in nepremagljiva sila — in pa želja, koristiti narodu s kulturo. In oboje je bistveni del našega poklica: lepota in korist!

Po tem, kako se vrše priprave v Ljubljani in kdo vse je udeležen na tem delu, sklepamo, da bodo ob delovanju našega narodnega gledališča merodajne le umetniško merilo, stvarnost in objektivnost. Gojiti bo treba tudi mladinske in ljudske predstave, na kar mi posebno in izrečno opozarjamo. Mi bomo z živim zanimanjem in s pošteno kritiko pospeševali to delovanje, a svoje organizacije pozivljamo, naj se po možnosti tudi materialno udeleže ustanovitve Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani!

Akademija. Slovensko društvo za kulturo.

ZGODOVINA AKADEMIJE.

Slovenski učitelj in idealist Blaž Kumerdej (1738—1805) ni imel sreče. da bi bil začel svoje kulturno delo v ljub-

ljani domovini. Usoda ga je vrgla v tujino, kjer je poučeval na dunajski orientalski akademiji. A vroča ljubezen do nesrečne domovine ni dala pokoja njegovim mislim, ubogi slovenski učitelj je v tujini neumorno premišljeval, kako bi postal vzgojitelj svojega lastnega ljudstva in kako bi povzdignil njegovo kulturo? Leta 1773. je predložil vladi originalen načrt za ljudsko šolstvo na Kranjskem na podlagi materinega jezika in že leta 1775. je prišel v Ljubljano za ravnatelja normalke. S pomočjo šolskega referenta grofa Edlinga se je lotil vsestranskega praktičnega kulturnega dela in leta 1781. se je posrečilo kulturni sotrudnosti slovenskega ljudskega učitelja, oživiti pod vodstvom grofa Edlinga nekdanje kulturno društvo »Academia operosorum«, ki so jo rodoljubi ustanovili prvič leta 1693—1725. po zgledu florentinske akademije. Društvu so pristopili vsi izobraženi sloji: posvetnjaki (Kumerdej, Linhart, Edling), duhovniki (Japelj), redovniki (Pohlin, Dev). Žal, da se je morala »Academia operosorum«, kulturno društvo za slovensko znanost in literaturo, kmalu raziti zaradi političnih razmer.

Nit tradicije je prevzel iskreni rodoljub in bogati fužinar baron Žiga Zois (1747—1819) in zbral okrog sebe svobodno »akademično republiko«, kakor hočemo imenovati Zoisovo literarno družbo.

Z velikimi upi je oživela ideja slovenske akademije pred dobrimi sto leti, ko je od narodov obljubljeni in pričakovani »Ver sacrum« ogrel okorelo in premrlo Evropo, a s Zoisom je zopet omahnil naš vitalni kulturni zagon.

Z novo, pomlajeno, prerajeno silo trka zopet ideja slovenske akademije na naša vrata danes, ko se je pričela nova kulturna pomlad s silovitimi spomladanskimi viharji svetovne vojne.

Videli smo, da izhaja tradicija »Academiae operosorum« iz Italije. A pogledimo še dalje nazaj, odkod izvirajo italijanske akademije?

Davno pred začetki grške kulture se je organizirala indijska filozofija v bramskih filozofskih samostanih (šolah), v katerih so se samostojni filozofi, splošno imenovani »buddha« (zbujenec, spoznavalec, vedež), združevali v enakomislečimi prijatelji k skupnosti življenja in dela v filozofsko zadruzo, posvečeno kulturi in iskanju resnice. V 6. veku pr. Kr. za časa Bude je obsegala indijska filozofija 363 različnih filozofskih sistemov, istočasno z Budo je potovalo po deželi in razširjalo svojo lastno filozofijo šest filozofov-konkurentov, kot zmagalet je izšel iz te praktične in organizirane filozofske konkurence kraljevi princ-filozof Sidd-

hartha (samano Gotamo-samotar Gotamo), ki so mu nadeli pozneje splošno cerkveno ime »Buda« (razsvetljeni, prebujeni).

Prvi grški kulturni samostan je ustanovil v Krotonu (spodnji Italiji) okoli leta 529. pr. Kr. filozof Pitagoras (koren pyth-budh-zbuditi se, spoznati). Po vzoru pitagorejcev je ustanovil okoli leta 387. pr. Kr. v Atenah štiridesetletni Platon svojo filozofsko zadruzo »Akademijo« z lastno upravo in lastnim premoženjem tako uspešno, da je tvorila malone 1000 let do 529. po Kr. glavno ognjišče smotrenega, organiziranega kulturnega dela. Potem so jo moške renesanse okoli leta 1470. v Florenci zopet obudili k novemu življenju, a še do danes ni dosegla prvotne samostojnosti in višine. Po italijanskem vzoru so nastale akademije po vseh kulturnih deželah.

Najslavnejše ime si je pridobila francoska akademija, Institut de France, ustanovljena leta 1629. kot zasebno društvo za negovanje francoskega jezika. Sedaj obsega pet akademij:

1. Prvi razred tvori »Académie française« (40 članov, les quarante immortels), ki se bavi s francoskim jezikom in literaturo ter deli nagrade za slovstvena dela in plemenite čine.

2. Drugi razred (Académie des inscriptions et belles-lettres) obdeluje zgodovino, arheologijo in klasično literaturo; šteje 40 rednih, 10 prostih, 8 zunanjih, 50 dopisujočih članov.

3. Tretji razred (Académie des sciences) je posvečen naravoslovju, fiziki, kemiji in matematiki: 68 rednih, 10 prostih, 8 zunanjih, 100 dopisujočih članov, razpada na 11 odsekov po 6 članov.

4. Četrti razred (Académie des beaux-arts) služi umetnosti: 41 rednih, 10 prostih, 10 tujih in 40 dopisujočih članov, obsega 5 odsekov.

5. Peti razred (Académie des sciences morales et politiques) je prevzel etiko, sociologijo in državoslovje: 40 rednih, 6 prostih, 6 tujih, 48 dopisujočih članov. Vsi razredi delujejo in se zbirajo posebej, le enkrat na leto, 25. oktobra, se snidejo vsi člani na slovesen generalen zbor v palači Instituta. Vsak redni član akademije dobiva na leto po 1500, tajnik vsakega razreda po 6000 frankov. Institut de France je lastnik monumentalne, reprezentativne palače.

2. KULTURNI IN DELAVNI PROGRAM AKADEMIJE.

Že dolgo pred vojno so opazili naši kulturni delavci v resnih skrbih nerazveseljivo zastajanje kulturnega napredka

kulturi: potem šele napoči človeštvu vstajenja dan.

Vstajenje: »Šele iz razvalin kapitalistično-militaristične države se more dvigniti v vsem svojem veličanstvu pomorna stavba svobodne kulture, ki odreši poedince in skupnost«.

Brošura »O šolski reformi« je izšla pred desetimi leti, a je velekakalna in pomembna pravzaprav šele danes. Zanimiva je in poučna za vsakega učitelja in učiteljico, ker obsega najmodernejša šolska reformna vprašanja.

Pisana je pravzaprav šele za po vojni! Naroča se v »Učiteljski tiskarni« in stane izvod 50 vin., po pošti 60 vin. Pošljete lahko v znamkah.

LISTEK.

Par odlomkov

iz brošure »O šolski reformi«.

Izdani leta 1908.

Srbo-hrvaščina: »Namesto obligatne latinščine in grščine naj se poučujejo moderni jeziki in prirodoslovne vede. Za nas Slovence naj se obenem s poukom slovensčine primerjajoče goji hrvaško-srbski jezik in književnost, ki nam odpira gospodarsko in kulturno pot po Balkanu«.

Državni centralizem: »Državni centralizem mori in duši samostojnost in

individualnost posameznih narodov. — Iz teh razlogov se mora državna vzgoja zamenjati z narodno vzgojo, ki naj služi potrebam dotičnega naroda, obenem pa vzbuja smisel in porazumevanje za humaniteto in solidarnost pri interesih, ki se tičejo kulturnega napredka vsega človeštva«.

Dvojna morala za moža in ženo: »Odstranimo umetno ograjo dualističnega nazora in slepilo dvojne morale, potem postane napredek žene tudi napredek moža in narobe, s tem pa obenem napredek človeške družbe obče. — Ženi naj pa bo odprta pot do vseh strokovnih šol, do enotne srednje šole, učiteljskih akademij, vseučilišča itd. da more doseči isto izobrazbo in si na isti način služiti svoj kruh kakor mož, ako so jo gospodarske

razmere prisilile do tega ali ako čuti v sebi zmožnosti in veselje do samostojnega življenja«.

Avtonomija šolstva: »Od heteronomije prehajamo k avtonomiji, zato zahtevamo tudi kulturno in šolsko avtonomijo za vsak narod posebej. Nad svojim šolstvom, nad svojimi kulturnimi potrebami bodi vsak narod sam zase svoj gospodar! To je mogoče doseči tedaj, ako se izpremeni Avstro-Ogrsko v federacijo avtonomnih narodov«.

Policijska morala in sistem birokratizma: »Najprej mora pasti nazor, da je obstoj človeške družbe bolj zavarovan v jetnišnicah in kaznilnicah, v prisilnih delavnicah in vojašnicah nego v šoli in

zaradi prisiljenega združevanja kulturne in politične funkcije v eni roki. Politika in kultura nista identična pojma, ampak dve različni socialni funkciji s posebnimi smotri in sredstvi. Kakor napoveduje psihologija in logika dogodkov, se poostre po vojni politični, strankarski boji: 1. s fronte se preseli domov vsa brezobzirnost in bojevitost strelnega jarka; 2. nove, mlade struje vstopijo v politično arena. S tem se delo političnih delavcev tako pomnoži in otežkoči, da bo zahtevalo na vsakem mestu celega nedeljenega moža. Že naprej odklanjamo sum vsakega očitjanja: ne po krivdi kake osebe, ampak zgolj po prirodni nujnosti se bo godilo, da se ne bo mogla posvečati potrebna pozornost kulturnemu delu, katero edino ustvarja narodu trajne veljave, neodvisne od hipne politične konstelacije in aspiracije, dočim nam zgodovina ne dokazuje iste stalnosti drugih socialnih tvorb.

Tako se odzovejo slovenski kulturni delavci samo globokemu spoznanju, klicu vesti in dolžnosti s tem, da jasno in zavedno pospešijo razvoj obstoječe tendence in ustanove slovensko Akademijo, samostojno organizacijo kulturnega dela. Akademija naj združi v širokem, kulturnem okviru vse obstoječe kulturne ustanove in društva »Slovenska Matica«, »Slovenska Šolska Matica«, Leonova družba, družba sv. Mohorja, glasbena Matica, Konsorcij za narodno gledališče in galerijo, samskijsko podporno društvo, društvo pravnikov, društvo profesorjev in učiteljev, društvo zdravnikov in inženirjev itd.) na podlagi skupnega kulturnega programa:

1. Akademija ugotavlja, da je slovenski narod historično dana individualnost, enakopraven član v kulturni zvezi narodov in z isto neomejeno pravico vsestranske samostojnosti, ki tvori zadnji cilj vsakega kulturnega naroda.

2. Akademija hoče tej idealni kulturni enakosti dati čimprej realno obliko z ustanovitvijo ali sodelovanjem ob ustanovitvi vseh tistih kulturnih naprav, ki značijo v sedanjih fazi zgodovinskega razvoja kulturnost kakega naroda.

3. Akademija bo izbirala cilje in metode kulturnemu delu vzporedno in sotrudno z vsemi drugimi kulturnimi narodi, s katerimi bo iskala v svrhu čim največje uspešnosti organiziranega sodelovanja na podlagi pravičnosti in medsebojnega spoštovanja; ta sotrudna pot pa vodi seveda najprej skozi prirodno bližino sorodnih in bratskih plemen.

4. Akademija proglašča veljavnost principa socialne avtonomije (samoodločbe) tudi za notranje življenje posameznih narodov in skupin v zmislu individualne avtonomije. Vse stranke, stanovni in svetovni nazor, istotako vse osebe v posameznih skupinah, tvorijo v emotnem organizmu naroda (skupine) sotrudne organe s pravico enake svobode, avtonomije in medsebojnega spoštovanja, dokler ne nasprotujejo vitalnim interesom naroda in solidarnega človeštva.

Seve da ne smemo zahtevati in pričakovati od naše akademije tiste popolnosti, ki so jo dosegle druge akademije po večstoletnem razvoju; dalje pa je mišljena akademija kot zasebno, prehodno društvo, ki naj le pripravi tla in ozračje definitivni obliki. Enako je izključni mehaničen posnetek kake tuje akademije, odločevali in sodelovali bodo ob ustanovitvi trije duhoviti činitelji: 1. novi, demokratični duh časa; 2. specifično slovenske razmere in potrebe; 3. priznana posebnost vsake kulturne organizacije.

Samo o zadnji točki par besed! Kultura je sotrudno rastoča količina s sovisno tradicijo. Kjer so zunanji činitelji posegli v njen delokrog, tam se je tradicija prekinila in večstoletni zastoj je provzročil propad kulture. Vsaka uspešna kulturna ustanova izroči po ustanovitvi pravu vrhovno vodstvo dosmrtno izvoljenemu kolegiju, oziroma ustanovnemu odboru. Parlamentarna metoda zastopa in večine je zadnji ostanek iz nedemokratičnih časov brutalne, materialne moči, ki preko nasprotuje dušni moči idej in kulture; samo konkretno delo se bo vršilo v strokovnih, avtonomnih razredih z izvoljenim odborom.

Poleg splošnega kulturnega programa bo vodil kulturno delo akademije poseben aktualen, delaven program, kakor ga po razmerah in potrebi časa določi akademski zbor. Vsak delavni program bo veljal do izvršitve in do prihodnjega akademičnega zbora.

Vsled posebnosti slovenskih razmer bo morala sprejeti in prevzeti akademija, vsaj za začetek, nekaj praktičnih, a za kulturni napredek neobhodno potrebnih organizacij, na pr.: 1. bolniško in podporno društvo za svoje bolne in onemogle člane; lastno zdravilišče ob morju in v gorovju; 2. pravno varstvo moralnih in materialnih interesov za žive in po smrti; 3.

malo posojilnico in hranilnico za svoje člane; organizacija naraščajo in štipendij; 5. pogreb članov; skupna grobnica; 6. skrb za proslavo spomina in postavbo spomenika; 7. podpora vdovam in sirotam članov.

AKADEMIJA IN POLITIKA.

Tisto načelo, ki ga je proglasila merodajna slovenska javnost za razmerje med politikom in gospodarstvom, velja še v večji meri za kulturo. To načelo pravi: Kultura in gospodarstvo naj se razvijata po imanentnih, le njima lastnih principih. Vsako iz drugega delokroga prenešeno merilo ovira kulturni in gospodarski napredek. Najškodljivejši pa je merilo strankarske politike, ki zasleduje povsem druge cilje z drugimi sredstvi. Velja torej načelo: Kultura in gospodarstvo sta dve apolitični socialni funkciji!

Gospodarski in kulturni delavec naj torej opusti politiko, tisto strast, ki jo je edino gojila skozi desetletja vsa naša javna zavest, naj kar čez noč odloži tisto železno srajco, ki je takorekoč zrasla z njegovim telesom? Noben psiholog ne more tega zahtevati! Pa tudi ni potrebno, ker razlikujemo več vrst politike, in samo v eni vrsti se ima omejiti — ne odpuštevati! — kulturni in gospodarski delavec.

Razlikujemo namreč teoretično (znanstveno) in praktično politiko. Praktična politika razpade zopet v dve panogi: 1. velika, zunanja, skupna narodna politika; 2. domača strankarska politika. In gospodarski in kulturni delavec naj se omeji samo v domači strankarski politiki, samo omeji, ker korist in uspešnost kulturnega dela zahteva, da ostane vsak kulturni delavec v najožjem stiku in prijaznosti s svojo politično stranko. Njegova strankarska omejitev bodi deloma pozitivna, deloma negativna. Pozitivna omejitev zahteva: 1. da budi v stranki zmisel za višjo, znanstveno politiko in politično izobrazbo; 2. da dviga stranko v svoji kulturni stroki po skupnem kulturnem programu; 3. voli pošteno za svojo stranko. Negativna omejitev mu narekuje: 1. da principialno opusti vsako aktivno strankarsko in osebno agitacijo, da vpliva vedno blažilo in pomirjevalno na strankarsko strast; da ne nastopi kot aktiven, političen kandidat; 3. da izključi mladino iz strankarskega boja do vstopa v praktično, samostojno življenje; dijaška politična društva naj se razpuste, dijaštvo naj se organizira samo po strokah in športih.

V splošnem sodimo kulturni delavci o domači strankarski politiki, da naj ji služi za zgled strankarstvo velikih, svetovnih demokracij, ne tista zloglasna jugoslovanska razcepljenost na tucat malih strank s tucat zanimikarnih dnevnikov. Vlada naj po proporu dve veliki stranki z bistveno istim programom, stranki se postavita v tako razmerje večine in kontrolne opozicije, da si enakomerno sledita v vladi in da se tako izžive in pridejo na vrsto vse narodne sile. Zadnji dogodki dokazujejo, kako uspešen in koristen je ta politični dualizem skupni, narodni politiki. Pa tudi v vsaki veliki stranki sami naj se izpelje ta politični dualizem večine in nadzorovalne opozicije, samo tako se obvaruje stranka stagnacije in korupcije. Voditelji strank naj bodo starejši, na nobeno stran vezani močje z lastnim premoženjem in preskrbljenimi otroki, opravljajo naj brezplačno častni posel vodstva. Ne zavidamo voditeljem njih težavnega in odgovornega mesta, samo želimo jim v vseh strankah, da bi delovala njih avtoriteta kot železen nagobčnik vsem hujskačem in intrigantnim kreatoram, ki se v vseh časih in po celim svetu rekrutirajo iz tistega neizčrpnega človeškega tipa, ki se naslaja samo ob zavisti, škandalu in zdražbi.

4. OBRATNA SREDSTVA AKADEMIJE.

Ker nimamo lastne države in kakor v Ameriki munificenčnih milijardarjev, ki bi z milijoni vzdrževali naše kulturne naprave, priskrbeti si moramo potrebna sredstva iz lastne moči, po principu samopomoči.

In tu je za našo narodno svobodo in kulturo odločilnega pomena, da zavlada takoj v začetku brezobzirna jasnost in dogmatična sigurnost. Vsa velika in merodajna gospodarska podjetja se nahajajo v rokah tujega kapitala. Domačih kapitalistov ni! A vendar so brezvestni spekulanti najeli par pisarjev in govorinorov, da zmešajo pojme v naši javnosti. Ti spekulanti hočejo z manirami tujega kapitalizma okužiti naš narod in smatrajo sedanjo splošno navdušenost za »briljantno kominkuro« lastnega dobička. Usodno bi bilo za našo bodočnost, ko bi zapodili skozi ena vrata kapitalistično kugo in jo lahkomiselno spustili zopet skozi druga, ker so popleskana v križečih narodnih barvah. Zasebni spekulanti in agenti prej niso

znali ničesar ustvariti in doseči za narod, zato pa jih tudi sedaj ne bomo pozdravljali s posebnim veseljem. Slovenski kapital je naroden, to se pravi, večino vlog v hranilnicah, zadrugah in bankah tvorijo prihranki malega moža iz srednjega stanu. Bistvo slovenskega kapitala je zadržano, ne individualno, zato pa mora ostati tudi bistvo gospodarskega prometa zadržano. Zadruga je edino veljavna oblika slovenskega gospodarstva. Kapital naj služi narodu, ne narod kapitalu.

To je naša sreča v splošni nesreči: 1. da nimamo lastnega plemstva; 2. da nimamo organiziranega stanu kapitalistov. Tako sta odpadli dve glavni oviri v boju za narodnosocialno svobodo, dve kolosalni zapreki, ki zavlečeta in otežita notranji boj pri velikih diferenciranih narodih.

Na drugi strani pa smo dolžni popraviti zmotu, kakor da bi bili kratkovidni komunisti in nasprotniki banke sploh. Smo avtarkisti in zahtevamo pravico omejene zasebne lasti, pravico nekega srednjega bogastva, ki ne izključuje socializacije velikih plačilnih, produktivnih in prometnih sredstev. Na svetovnem trgu bodo odločevale banke in naše zadruge se bodo vzdržale tedaj v svetovnem gospodarskem boju, če jih oborožimo z orožjem najmodernejših bančne tehnike. Zadruga nam je torej danes cilj, a banka najuspešnejše sredstvo!

Naša akademija potrebuje predvsem: 1. lastno tiskarno; 2. lastno kulturno, oziroma socialno banko, katere glavni dobiček se porabi za kulturne in socialne, zlasti zdravstvene potrebe ljudstva; 3. lasten dom. Lastna tiskarna ji stoji na razpolago v Učiteljski tiskarni, socialna banka je pripravljena in čaka samo ugodnejšega trenutka.

Največje težave provzroči akademiji tretja, a najvažnejša zahteva po lastnem monumentalnem, reprezentativnem poslopu. Ne tiči nam v kosteh zidarska strast (male di pietra), ali dva ozira nam vsiljujeta idejo lastne stavbe: 1. ozir na ljudstvo; 2. ozir na notranjo konsolidacijo akademije. Najslavnejše deluje na ljudsko dušo umetnost arhitektonike. Ljudski instinkt je predmeten in dimenzionalen. Impozantna stavba postane nekak višji del zunanjega, objektivnega sveta, nje mogočni vtisek se ponavlja nezavedno, zato tem izdatneje, kadar koli greš mimo in ti induktivno pretvarja strukturo duha. Kaj šele, če so te harmonično umetniške in ogromne dimenzije odprte in posvečene ljudstvu!

Tudi notranjo konsolidacijo akademije pospeši skupnost strehe, če stopijo naši kulturni zavodi in društva v najožji kontakt skupnega prostora.

Do lastnega doma pride akademija samo po nerazdružni korelaciji kulture in gospodarstva, temelj domu postavi samo veliko gospodarsko podjetje, ki prevzame stavbne in vzdrževalne stroške. V Ljubljani še nimamo namreč bazarja (Grand Magasin, Warehouse), zadrugne prodajalne za manufakturo in spečerijsko blago. Pariz je dobil l. 1855 po angleškem vzoru prvi kontinentalni bazar »Loure«, ki ga vzdržuje danes akcijska družba z 22 milijoni kapitala in 5000 uslužbenci. Še večja je v Parizu komanditna družba na akcijo »Bon marché«, nadalje »Printemps«, »Belle Jardinière«, za spečerijsko Feliks Potin. V Berlinu sta ustanovila tak bazar A. Wertheim in H. Tietz, na Dunaju A. Gerngross in St. Esders. Podjetnost naših mladih, kulturno in socialno čutečih trgovcev nam zgradi v Ljubljani veliki bazar s filialo v Trstu, poseben trakt prepusti akademiji, ter postavi tako vekotrajen spomenik nerazdružnosti kulture in ekonomije.

D.

Delo slovenskega učiteljskega društva za narod!

V »Učit. Tovarišu« je bilo čitati mnogo izkazov o prispevkih slovenskega učiteljskega društva za »Rudeči Križ«, o nabiranju raznih vojni posojil itd., kar dokazuje, da njegovega vpliva med narodom ni podcenjevati.

Zanimivo, značilno in jako izpodbudno bi bilo čitati podobne letne izkaze, koliko je učiteljsko društvo za Ciril-Metodovo družbo, za jugoslovanske otroke sirote, za dijaške kuhinje, za slovenske visokošolce v Pragi, na Dunaju in v Gradcu, za slovensko šolo v Mariboru, za učiteljski konvik, učiteljski vojni sklad itd. Koliko je nabralo članov za »Slovensko Matico«, »Slov. šolsko Matico« itd. Ti izkazi bi bili merilo zavednosti o naših dolžnostih do naroda.

Učitelju se nudi tekom leta mnogo priložnosti, napeljati ljudsko dobrosrčnost na občno korist naroda. Učiteljsko naj bi vsako leto nabiralo, oziroma nabiranje

pouzročilo n. pr. v času od 20. VI. do konca VII. za Ciril Metodovo družbo in za Jugoslovanske otroke sirote istotako ob podpisu setve ter ob raznih drugih priložnostih.

Bojazen pred sitnim »beračenjem« ni utemeljena, je namišljena, saj ni treba hoditi od hiše do hiše, temveč naj se dela ob ugodnih priložnostih; te naj ne gredo neopažene mimo nas.

Tudi jaz sem se bal mnogo let »beračenja«, dokler mi ni vest očitala, da zamujam dobra dela v prid narodu. Premagal sem namišljeno bojazen, lotil sem se dela. Uspeh me je naravnost presenetil. Spoznal sem, da ima naš dober narod srca za dobro stvar, treba mu le govoriti v primerni obliki. Poslej mi je v mojo veliko radost mogoče vsako leto nabirati za prej omenjene zavode sicer majhne, a skupno vendar razmeroma znatne vsote po par sto kron.

Izvrstno bi služili narodu letni izkazi posameznih šol v »Učit. Tovarišu«, n. pr. Učiteljsko šole v je v minulem letu nabralo: 1. Za »Dijaško kuhinjo« v 36 K. 2. Podpornemu društvu za slov. visokošolce v Pragi 23 K. na Dunaju 16 K. v Gradcu 18 K. 3. Za družbo sv. Cirila in Metoda 27 K. 4. Za Jugoslovanske otroke sirote 106 K. 5. Za »Slov. Matico« 9 udov à 8 K = 72 K. 6. 3 člane za Slov. šolsko Matico à 4 K = 12 K. 7. Za uč. vojni podporni sklad 10 K. 8. Za uč. konvik 6 K. Skupaj 316 K. Razun tega ima potem Učit. gospodarske in kreditne zadruge naročeno slovenskih leposlovnih, pedagoških in političnih časopisov za 160 K. Skupaj za kulturo naroda 476 K.

Iz teh izkazov bi se sestavil razvidni izkaz za ves šolski okraj in za posamezne dežele, oziroma za vse pokrajine ob Dravi, Savi in Soči.

Na vsaki šoli podobno, manj ali več. Blagor narodu, če bi imel tako organizovano učiteljsko! Njegova kultura in zavednost bi se povzpela za več sto % višje.

Začetkom prihodnjega kalendarskega leta pričobim takšen izkaz za učiteljsko svojega kraja samo zato, da dokazem, da je mogoče tudi v najbolj oddaljenih krajih in v priprostih razmerah stoniti s podrobnim delom mnogo več za narod, nego si upamo misliti.

V podrobnem delu je velik blagor! Lotimo se torej tega dela, naj najde Jugoslavija največji broj svojih kulturnih delavcev med učiteljsvom.

MARIJA GABRŠČKOVA.

Tovarišica Marija Gabrščková je bila učiteljica v Metliki. Dne 16. t. m. popoldne se je šla kopat v Kolpo. Zabredla je v globočino in utonila. Brž so prihiteli ljudje in jo potegnili iz vode. Zaman — prepozno! Iz zelenih valov so spravili na solčni dan — mrliča. Umrla je nepričakovano, nenadne smrti, stara komaj 22 let. Meseca maja letos je napravila izpit učne usposobljenosti. Komaj so se cvetočemu, mladosti in upov kipečemu življenju ju odprla skromna vrata v bodočnost, že je ugasnilo tako siloma! — Kolika tragika mlade, simpatične slovenske učiteljice! —

Taka smrt je zbudila splošno sočuvstvovanje. Šolska mladina in odrasli so prekrili njen mrtvaški oder s cvetjem, ki ga je pokropila mnogotera solza resničnega žalovanja. Vsi smo jo cenili in spoštovali kot izbornu učiteljico, kot zavedno koleginjo, kot navdušeno Jugoslovanko. Nikogar ni, ki bi se z veseljem očesom ne ozrl na čvrsto, zdravo mladenko, ki je z vedno smehljajočim se licem pogumno in ponosno gledala v bodoči čas. Šolska mladina se je oklepala svoje učiteljice z ljubeznijo, vdanostjo in hvaležnostjo, zakaj vzgojnemu in poučnemu delovanju v šoli se je naša mlada koleginja žrtvovala z vsem ognjem plemenite in inteligentne slovenske kulturne delavke.

Po materi je bila koleginja Gabrščková Metličanka iz stare in spoštovane rodovine Nemančeve. Dom njenih staršev pa je stal v Gorici. A besneča vojna je razdejala ljubo hišico in vso Gabrščkovovo rodovino pregnala v Belo Krajino, ki je dala vsem novo domačijo. Mariji pa še za nameček kosček učiteljskega kruha. Vzlic vsej ubornosti in pravilni sirotnosti materialnega stanja kranjskega učiteljskega je bila pokojnica svoji drugi materi in svojim trem sestram glavna opora, njih tolažba v žalosti pregnanstva in njih upanje ob pogledih v bodočnost. Tolažba in upanje sta padli z njo v prezgodnji grob . . .

Kako smo jo vsi radi imeli, o tem je jasno pričal njen pogrebni izprevod. Nabralo se je ljudstva, kakor ga je redkokdaj videti ob takih žalostnih prilikah. Prišla je vsa šolska mladina z učiteljsvom iz mesta in okolice. Krsto so ji

spremljale v belo oblečene devojke z vencem in šopki v rokah, s solzami v očeh. Pevci so ji zapeli pred hišo, v cerkvi, ob grobu. V imenu vseh se je od pokojnice poslovil tovariš Gangl. Zemlja je zbornela na belo krsto. Konec! —

Tam pri Sv. Roku počivajo vzgojevalci in učitelji naših očetov in vrstnikov: Palčič, Anžiček, Schönbrunn, Šturm. Sedaj se jim je navrstil grob učiteljice naših otrok — Marije Gabrščkove. Na njeni rani gomili leži venec, spleten iz bršljana in ovit z našim trobojnim trakom. In ta simbol govori, da se je tudi ona, kakor je bila mlada in skromna, borila za našo staro pravdo, ko je našemu naraščanju v nemala srca in polnila duše s krepostmi in silami; z vero, upanjem in ljubeznijo! In tako je stonila dovolj in vse, kar je mogla in morala. Vsaka minuta našega življenja mora biti izpolnjena z delom, posvečenim blaginji skupnosti. A v vsakomur naj pride plačilni dan, ko ga v nevzdržni pokoji zajamejo sile predrage zemlje domače!

Obrščan.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Delegata za delegacijsko zborovanje, ki se vrši dne 3. in 4. septembra t. l. v Ljubljani so prijavila nadalje nastopna društva: X. Učiteljsko društvo za Goriški okraj: 19. Ignacij Križman, nadučitelj — Dornberg — društveni predsednik; 20. Anton Možina, učitelj — Brje; 21. Franc Mrmolja, učitelj — Dobravlje; 22. Alojzij Urbančič, nadučitelj — Miren; namestniki: Franc Križman, nadučitelj — Sempas. Otilija Strelcova, učiteljica — Šmarje; Anton Musič, učitelj — Bukovica. XI. Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja: 23. Fran Stefančič, nadučitelj — Vel. Lašče, društveni predsednik; 24. Karel Puhar, učitelj — Ribnica; namestniki: Marija Einspielerjeva, učiteljica — Loški potok; Antonija Virkova, učiteljica — Ribnica. XII. Učiteljsko društvo za konjiški okraj: 25. Ferdo Bobič, nadučitelj — Stranice — društveni predsednik; 26. Minka Bezlaževa, učiteljica — Ziče; namestnica: Marija Pleškova, učiteljica — Cadram. XIII. Učiteljsko društvo za sodni okraj Vipava: 27. Herman Kmet, nadučitelj — Col; društveni predsednik; še en delegat in namestnik?

Vodstvo Zaveze.

Imenik svojih članov je poslalo: 30. Belokranjsko učiteljsko društvo — 10 članov. Kamniško učiteljsko društvo je prijavilo še 4 člane (skupaj 20 članov). V zadnji številki »Učit. Tov.« smo objavili 1206 članov, danes pa 16, torej skupaj 1222 članov. Tri društva še niso poslala imenikov.

Vodstvo Zaveze.

Slovenska Šolska Matica. Zaradi vojnih razmer so se publikacije za leto 1916. in 1917. zakasnila; letos smo pa vendarle toliko napredovali, da izidejo publikacije skupaj za tri leta in sicer za leto 1916, 1917 in 1918. Izšlo bo V. Bežkovo celotno Ukoslovje, ki bo obsegalo bržkone nad 10 tiskanih pol. S to knjigo, za katero je med učiteljskimi in učiteljskim že zdaj veliko zanimanje, bomo izpopolnili veliko verzelo v slovenskem pedagoškem slovarstvu. Poleg Ukoslovja bo izšel tudi Letopis za tri leta s prav zanimivimi in aktualnimi vsebinami. S tem bo odbor poravnal zamudo, ki so mu jo provzročile vojne razmere, napram članom; težje mu jo bo pa poravnati napram sodnikom in tiskarjem, zakaj v teku treh let mu ni prikopal niti toliko članarine, kakor pred vojno v enem letu. Moško učiteljstvo je v vojni službi, učiteljice se pa po večini ne zavedajo še svoje stanovske dolžnosti napram S. Š. M. So pač častne izjeme, ki so pa žal le prereditve. Zato pozivljemo vse učiteljice in učitelje, ki še niso člani S. Š. M., da nemudoma pristopijo in pošljejo 4 K svojemu poverjeniku (poverjenici) ali pa kar naravnost na naslov S. Š. M. v Ljubljano.

Tudi nekateri poverjeniki še niso pobrali članarine in sicer v teh-le okrajih: 1. na Kranjskem: Črnomelj, Kamnik, Krško, Litija, Cerkljica — Logatec — Lož, Idrija in Vipava. 2. na Štajerskem: Brežice, Gornji Grad, Kozje, Marenberk, Mariborska okolica, desni in levi Dravski breg, Ormož, Šmarje, Soštanj in Vransko. 3. na Goriškem: Gorica — mesto, Goriška okolica, Komen, Tolmin, Bovec, Cerkljica in Kobarid. 4. v Istri: Koperski okraj in Kvarnerski otoki. 5. v Trstu: Trst — mesto (za deške, dekliške, srednje in trgovsko šolo), Trst za zgornjo okolico. 6. na Koroškem se je prijavil en sam član. Torej, le na delo!

Goriško.

Tolminsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 29. junija t. l. v Tolminu. Predsednik tov. Rakovšček otvoril zborovanje, pozdravi navzoče ter navaja vzroke, zakaj ni zborovalo društvo skoro štiri leta. Nato živo slika, kako se nam je boriti za obstanek in poudarja, da je najprej skrbeti za izboljšanje naših plač in potem šele imeti skrb za ustanavljanje novih šol, zakaj plačilo za naš trud ni niti zdaleka zadostno. Vzrok naše mizerije so okrajni sondi, namesto deželne. Omeni, da nam je ravnokar nakazana enkratna državna podpora za l. 1917, ki pa je dospela mnogo prepozno. O tej točki se odprla debata, in z večino se sprejme predlog tov. Ločniškarja, naj Zaveza pri kompetentnih oblastih poišče, kje in v kakšne svrhe je denar ležal, oziroma kurziral. Za l. 1918 se podeli podpora po novem ključu, ki ga predsednik prebere; zborovalci ga vzamejo na znanje. Glede premembe poslovnega reda se sklene, naj se ugotove člani društva, sestavi tozadevni imenik in odpošlje Zavezi. Čita se izjava glede preustrojitve naših šol. Tov. Mikuz, Podgornik, Albina Gerželjeva, Sivec in Ločniškar naj to proučijo, izvolijo izmed sebe poročevalca, ki naj pri prihodnjem zborovanju poroča o tem. Na vprašanje: »Kdo naj plačuje strokovnega tajnika pri Zavezi«, se sklene naj se pritrdi Ganglovemu predlogu. Do prihodnjega zborovanja je temeljito proučiti o prenovi šolskega zakona. V to svrhu se izvolijo tovariši Rakovšček, Fran Bogataj, Uršič in Olga Miklavčeva; ti naj določijo izmed sebe poročevalca. Na predlog tov. Faganela se naprosi okrajno glavarstvo, naj bo učiteljstvo deležno dvojne količine tega, kar nam nudijo aprovizacije. Prihodnje zborovanje se vrši v kratkem pri Sv. Luciji. Prešlo se je nato k volitvi novega odbora. Izvoljeni so bili: Ferdo Jelinčič, Andrej Sattler, Franc Sivec, Hubert Močnik, Marica Perinova; namestnika Franc Kašca in Julija Torkarjeva. Novi odbor se je sestavil tako-le: Predsednik Jelinčič, podpredsednik Sivec, tajnika M. Perinova, blagajnik Sattler, odbornik Močnik. Za delegata k delegacijskemu zborovanju Zaveze v Ljubljani se izvolita tov. Ločniškar in Julija Torkarjeva.

Kranjsko.

Okrajnim učiteljskim društvom na Kranjskem. Na zadnjem občnem zboru »Slovenskega deželnega učiteljskega društva« se je sklenilo, da mora vsako v naši »Zavezi« včlanjeno okrajno učiteljsko društvo plačati na leto Slovenskemu deželnemu učiteljskemu društvu od vsakega člana eno krono. Društvo mora plačevati vnanjim odbornikom potnino k sejam, zaradi regulacije plač bo treba poslati deputacijo na Dunaj, pa tudi drugih stroškov ima društvo obilo. Zato prosimo, da stori vsako okrajno učiteljsko društvo svojo organizacijsko dolžnost. Prosimo!

Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja je imelo po štiriletnem prekinjenju društvenega delovanja svoj redni občni zbor v Ribnici dne 15. t. m. Udeležba je bila za sedanje razmere še dovolj razveseljiva. Manjkalo je razven štirih, v vojni službi se nahajajočih, še šest članov. Zborovanje je otvoril predsednik Fr. Šefančič z daljšim govorom, v katerem je navedel vzroke, zaradi katerih nam gineva veselje do delovanja, poudarjal pomen organizacije, da bi brez te ne bili deležni niti državnega prispevka, niti deželnih »pribojškov«, da bo treba proti neorganizovanemu učiteljem in učiteljicam po nastopu normalnih razmer po dogovorjenem načrtu postopati, ker so to naši parasi; da nas nesreča zasleduje, ker moramo sedeti na dveh stolcih, katerih, vsak se brani polne peze našega telesa. »A vendar pustimo — pravi konečno — še nadalje v svojih srcih cveteti lilije in rasti rožmarin, — komur ni že oboje ovelo — ter se vdajamo nadi, da se bo z novo politično orientacijo tudi nam odprla pot v obljubljeni deželni, kjer se sicer ne bosta cedila mleko in med, a kjer bomo vsaj rešeni nad nami visečega tuje meča, bomo na svoji zemlji svoj gospod in kjer bosta zopet prišla do stare veljave stari ribniški lonci in žlica«. Predsednik poda nato tudi kratko tajniško in blagajniško poročilo. Slednje izkazuje 53 K 20 h gotovine v blagajni. Pregledovalca računov J. Brant in Antonija Virkova najdetta račune v popolnem redu. 7. društvenikov ima še za prejšnja leta vplačati na udnini po 4 K. Storitve to v kratkem! Pri tej točki se obenem določi način plačevanja udnine po novem poslov. redu »Zaveze«. Doslej je vplačalo 6 društvnikov po 6 K in 2 društvnika po 12 K, katera znesek je odposlati »Zavezi«. V novi odbor, ki se je obenem takoj sestavil, so bili

izvoljeni: Šefančič, predsednik, Mar. Blahnova, njegova namestnica; Karel Puhar, tajnik; Antonija Virkova, blagajničarica; Pavla Pirkerjeva, odbornica. Delegatom se poleg predsednika določi Kar. Puhar. Namestnici sta: Marija Einspielerjeva in Antonija Virkova. O izjavi opozicije Flere-Hreščak-Pahor poroča tovariš J. Brant. Debate se udeležijo več tovarišev, posebno pa Mih. Vrbič. Končno se sprejmejo poročevalčevi predlogi: 1) Točka I. — IV. so vsled nove orientacije na političnem jugoslovanskem polju postale brezpomembne in torej brezpredmetne; b) odklanja tudi očitjanja, ki merijo na delovanje »Zaveze« vodstva v preteklosti; c) takisto ne more društvo pritrditi očitjanju, da vodstvo ne neguje dovolj »Poponika«, ker je ta trditel glasom pojasnil v naših listih in dobljenih privatnih informacij neresnična; d) pridružuje pa se točkam pod VII. in jih toplo priporoča v uvaževanje. O nadaljnjem »Zavezinem« dopisu, ali naj se osnuje ali ne strokovno tajništvo, sprejme občni zbor predlog poročevalca Šefančiča: Društvo se izreče za ustanovitev tega mesta, toda še-le potem, ko bodo zavezini listi imeli trdno gmočno podlago in se bodo torej tozadevni stroški mogli kriti iz tekočih dohodkov »Zaveze«. Želji dež. učit. društva glede primerne prispevka za Krekov spomenik se z ozirom na premali blagaj. ostanek, ki se mora porabiti za interne društvene obveznosti, za letos ne more ugoditi. Ko je še tovariš M. Vrbič pri zadnji točki postavil dva predloga: a) naj učit. zastopnik v okraj. šol. svetu pri prihodnjem zborovanju poroča o svojem delovanju (kar zastopnik takoj obljubi) b) naj se skuša doseči ustanovitev aprovizacijskega odseka, o katerega realizaciji se bode podrobneje razpravljalo pri društvem sestanku pri Sv. Gregorju, dne 12. avgusta, je bilo zborovanje zaključeno z željo, da bi se na prihodnjem zborovanju mogli pozdraviti vednejšega čela in jasnejših oči. Videant consules...!

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj zboruje v četrtek, dne 8. avgusta 1918 ob 9. dopoldne v šoli pri Sv. Miklavžu po nastopnem vzporedju:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
 2. Dopisi.
 3. Razni referati v stanovskih zadevah v smislu sklepov zadnjega zborovanja.
 4. Volitev delegatov za delegacijsko zborovanje Zveze.
 5. Slučajnosti.
- Po zborovanju izlet v okoliške vinograde.
- Za prigrizek naj skrbi vsak udeležnik sam, pijača pa je oskrbljena. Vodstvo.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 1. avgusta 1918 ob 10. dopoldne v Slov. Bistrici, in sicer v deški okoliški šoli ob nastopnem vzporedju: 1. Zapisnik o zadnjih zborovanjih. 2. Dopisi. 3. Strokovno tajništvo »Zaveze« in stališče uč. društva k »Izjavi« opozicije in napram vodstvu »Zaveze«. 4. Aktualno predavanje. 5. Volitev delegatov za »Zavezino« delegacijsko zborovanje. 6. Slučajnosti. Polnoštevilne udeležbe se nadeja odbor.

Učiteljsko društvo za pol. okraj Ljutomer zboruje v četrtek, dne 8. avgusta ob 10. uri dopoldne pri Sv. Juriju. Na dnevnem redu je razven navadnih točk razgovor o Ganglovem in Fleptovem načrtu stal. tajništva pri Zavezi ter predavanje o »Pedagoški ekonomiji« (Tomažič).

Kranjske vesti.

—r— Iz seje c. kr. okrajnega šolskega sveta v Logatcu, dne 10. julija 1918, tom rešilo: učitelju Stanku Legatu v Dol. Logatcu se je podelil dopust; na zaslinskih šolah Vrh pri Sv. treh kraljih in Zavrtaec Od zadnje seje se je predsedstvenim poseje zvišala remuneracija za pouk na 800 kron; učiteljici Mariji Krannerjevi se je podelil dopust do konca šol. leta; na ljud. šoli v Cerkljici se je namestila kot suplentka učit. Marija Gröbnerjeva. Rešijo se prošnje učiteljskih učnih moči za priznanje starostnih dokladov, in sicer: Leopoldu Hladniku, nadučitelju v Žireh, se prizna l. starostna dokl. od 1. decembra 1917; Franciški Zupančičevi učiteljici v Medvedjem brdu l. starostna doklada od 1. decembra 1918; Henriki Kosovi, učiteljici v Črnomlju l. st. dokl. od 1. julija 1917; Ani Prudičevi, učiteljici v Cerkljici, l. st. dokl. od 1. maja 1918; Mariji Krannerjevi, učiteljici v Igavasi, l. st. d. od 1. aprila 1918; Leopoldu Bählerju, učitelju v Grahovem, l. st. d. od 1. julija 1917; Mariji Šrnkovi, učiteljici v Grahovem l. st. dokl. od 1. julija 1917, Mariji Jelenčevi,

učiteljici v Godoviču 2. st. dokl. od 1. decembra 1917. Določijo se nagrade za poučevanje kmetstva na ljud. šolah v šol. letu 1917/1918. Okrajni šolski nadzornik predloži inšpekcijska poročila posameznih šol v tek. šol. letu. Sestavijo se kompetentne tabele za razpisana učna mesta, in sicer za naduč. mesto na Vojskem (1 prosilec) in za učiteljska mesta v Babnem polju (1 pros.), v Grahovem (2 pros.), Leđinah (1 pros.), Dol. Logatcu (15 prosilk), na Gor. Jezeru (1 pros.), Blokah (1 pros.) in Vojskem (1 pros). Gor. Logatec, dne 19. julija 1918. — Leop. Punčuh.

Štajerske vesti.

—š— Za »Učiteljski vojni podporni sklad« so darovali sledeči člani konjiškega učiteljskega društva: Za leto 1917 Ferdo Bobič K 7.50, Franc Golež K 10, Kerhanko K 6, Lovro Serajnik K 2. Za leto 1918: Anton Brumen K 10.50, Pleško Marija K 4, Janko Časl K 10, Ivan Womer K 10, Franc Golež K 14.

Splošni vestnik.

Kurent. V Ljubljani se je ustanovil konzorcij, ki bo izdal humoristično satiričen list »Kurent«. List bo izhajal po dvakrat na mesec. Prva številka izide že koncem tega meseca. Kurentu se je posrečilo pridobiti mnogo odličnih sotrudnikov, tako humorističnih pisateljev kot satiričnih risarjev in karikaturistov, tako se bo list lahko uspešno kosal glede vsebine in slik z najboljšimi podobnimi edicijami drugih narodov. Ker se bo zaradi pomanjkanja papirja določila naklada po številu naročnikov, prosimo vse, ki nameravajo »Kurenta« naročiti, da store to takoj. Naročnina znaša do konca tekočega leta 10 K ter se pošilja upravi »Kurenta« v Ljubljani, Stari trg 19. Zvezna tiskarna. Rokopise sprejema uredništvo »Kurenta«, Križevniška ulica 9.

Konzorcij »Kurenta« je izdal humoristični almanah, »Kurentov album«, ki vsebuje 18 originalnih risb Gasparija, Podrekarja in Smrekarja ter šaljive literarne prispevke znanih slovenskih pisateljev.

Album stane 4 K 20 vin., ter se dobi v vseh slovenskih knjigarnah in pri upravi »Kurenta«.

Književnost.

Jeka od Osijeka. Hrvatski zabavnik i kalendar za god. 1918. Marljivi in za slavonski Osijek zaslužni tamošnji »Klub hrvatskih književnika«, ki mu tajnikuje agilni učitelj R. Fr. Magjer, je začel pod navedenim imenom izdajati koledar. Letošnji letnik ima poleg koledarskega dela in osiješkega shematizma 170 strani poučnih člankov in »beletristike«. Smer koledarja je žal hrvatsko-separatistična oz. »frankovačka«.

Pojasnilo. V 15. števil. let. »Učit. Tov.«, je citati v »Listnici uredništva« sledeče: »Tudi nam je znano, da je Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem določila na delegacijskem zborovanju o velik. noči v Celju posebnega poročevalca za štajerske šolske vesti in novosti, toda ta poročevalec, ki nam je prej večkrat kaj pisal, nam še ni poslal od tedaj nobenega zloga«. V tem sporočilu »Tov.« uredništva tiči nekaj pomote. »Zveza« je na delegacijskem zborovanju o Veliki noči v Celju res določila mene za posebnega poročevalca za vesti, ki izhajajo iz »Lehrerbunda« za vse štajersko učiteljstvo, nikakor pa ne za »štajerske šolske vesti in novosti« sploh. Namen je bil namreč ta, da bi slovensko štajersko učiteljstvo ne bilo primorano citati teh vesti le v »Pädagogische« ter v to svrhu ta list naročiti. Vodstvo »Zveze« se je tudi takoj obrnilo na vodstvo »Lehrerbunda« v tem smislu, a vse, kar sem dozdaj od tega dobil, je bil poziv na sodelovanje pri 8. vojnem posojilu (ta poziv sem prejel celo ekspresno!), drugačne vesti pa niti ene in je torej tudi nisem mogel poslati »Tovarišu«. Da bi pa prevajal le iz »Pädagogische« — ki je niti nimam — menda ni bilo zamišljeno od »Zvezine« delegacije. Po lastnem nagibu sem nekatere važnejše vesti posnel tudi iz »Naredbenega lista« in iz »Tagespošte«, kar je »Tovariš« tudi priobčil; pravi namen takega potrebnega poročanja se pa doseže le, če se na vse plati lahko izvede delegacijin sklep. — Kar se pa tiče onega »prej večkrat kaj pisal itd.«, ve pa tudi »Tov.« sl. uredništvo, da to ravno niso bile »vesti in novosti«, kakor tudi, da nisem odrekel »nobenega zloga«, kadar je bilo potrebno in — če sem utegnil.

Pavel Flere.

DRAGINJSKE DOKLADE IN NABAVNI PRISPEVEK ZA UČITELJSTVO DOVOLJEN.

Dne 23. t. m. je prišel v državni zbornici na razpravo zakonski načrt glede draginjskih doklad učiteljstvu. V imenu proračunskega odseka je poročal poslanec Teufel ter predlagal zakon načrt v sprejem. Zakonski načrt je bil v drugem in tretjem branju nespremenjen soglasno sprejet, kakor ga je odobrila gosposka zbornica. Sprejet je bil tudi predlog poslancev Stanek-Korošcev, da se dovoli učiteljstvu nabavni prispevek v znesku 70 mil. K tudi za leto 1918, ter rezolucija poslanca Pacherja, s katero se pozivlja vlada, da omogoči preskrbovanje učiteljstva z živlenskimi potrebščinami v posameznih deželah, na ta način, da ga priklupi že obstoječim organizacijam.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.
Last in založba „Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva“.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Po zavarovalnem oddelku c. kr. avstr. vojaškega zaklada za vdove in sirote se je podpisalo skupaj preko 100 milijonov kron VIII. vojnega posojila. Razven tega je bilo doslej podpisanih v obliki zavarovanj na VIII. vojno posojilo po zakladovi pogodbeni družbi, ces. kr. priv. živlenski zavarovalnici **avstr. Feniksu**, nadaljnih 352.9 milijonov kron.

Skupni uspeh tega zaklada bo znatno presegal podpise na VII. vojno posojilo, ker se v smislu pooblastila c. kr. poštnohranilničnega urada priklapi iz skupnih nabiranj kakor tudi zavarovanja vojnega posojila še nadalje sprejemajo.

Tudi vsak nadaljni podpis in vsako zavarovanje vojnega posojila pri vojaškem zakladu za vdove in sirote zviša s polnim podpisanim ozir. zavarovanim zneskom skupni uspeh VIII. vojnega posojila.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.
Promet do 30. junija 1918 K 84.963-43.
Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/26. do 1/26. ure popoldne.

Št. 694/1918. — P.

Razpis službe.

Na 6 razredni meščanski ljudski šoli v Cirkovcah (III. kraj. razred) je razpisana služba učiteljice s prosto sobo. Prosilka mora biti izprašana za slovenski in nemški učni jezik ter katoliške vere.

Redno opremljene prošnje je vlagati do 15. avgusta 1918 na kr. šol. svet v Cirkovcah.

Okrajni šolski svet v Ptuiju,

dne 20. julija 1918.

Predsednik: Dr. Evgen Netoliczka.

Knjigoveznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča sl. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.

„Silva vrelec“

Kislo vodo

in vino razpošilja **Andr. Oset**

Tolsti vrh, P. Guštanj
(Koroško.)

Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem v Ljubljani.

plačuje vdovam društvenikov letno po 200 K pokojnine do smrti, ozir. za dobo vdovstva, sirotam po očetu letnih 50 K, sirotam po očetu in materi pa letnih 100 K vzgojnine do izpolnjenega 18. leta.

Udnina znača na leto za neoženjene po 12 K, za oženjene po 20 K pristopnina pa tolikokrat po 2 K, kolikor let je star tisti ki pristopa.

Pristopnina se lahko vplača v 4 nepretrganih polletnih obrokih. Pravi ud postane šele po preteku dveh let od vplačila prvega roka pristopnine. Kdor umrje v dobi provizorija, se stroški povrnejo.

Prošnji za sprejem je treba pridejati rodovinski izpiseh in zdravniško izpričevalo. Sprejet more biti le kranjski učitelj.

Naivečja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA
Ljubljana, Prešernova ulica št. 3

je imela vlog koncem leta 1917 K 66,800.000-
hipotečnih in občinskih posojil „ 27,000.000-
rezervnega zaklada „ 2,000.000-

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%

večje in nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5% izven Kranjske pa proti 5 1/4% obrestim in proti najmanj 1% oziroma 3/4% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Zavarovanje na osmo vojno posojilo.

C. kr. avstrijski zaklad za vdove in sirote,
zavarovalni oddelek,

deželna poslovalnica = v Ljubljani = Frančevo nabrežje 1

sprejema na temelju pogodbenega dogovora s c. kr. priv. živlensko zavarovalnico

avstrijski FENIKS na Dunaju
zavarovanje na 8. vojno posojilo
pod najugodnejšimi pogoji.

Tako zavarovanje olajša vsakomur zajetje VIII. vojnega posojila za malimi delnimi vplačili v daljši ali krajši dobi. Premije se morejo plačati tudi z vojnim posojilom osme in prejšnjih izdanih.

POJASNILA dajejo naše okrajne poslovalnice v Črnomlju, Kamniku, Kočevju, Kranju, Krškem, Litiji, Ljubljani (Frančevo nabrežje 1-I.), Logatcu, Postojni, Radovljici in naši pooblašteni zastopniki.

Pavel Flerè:

Vladni načrt o reformi učiteljišč in naše stališče napram njemu.

V svoji zadnji številki je „Učit. Tov.“ v uvodniku opozoril slovensko učiteljstvo na vladni načrt reforme „zakona o izobrazbi učiteljstva in učenem usposobljenju za splošne ljudske in meščanske šole“, opozoril na naše principialno stališče do tega zakonskega načrta ter razglasil, da pride vladni načrt do podrobne naše obravnave v delegaciji „Zaveze“. Da spozna učiteljstvo ta načrt, sem ga priredil, v kolikor se tiče javnega šolstva, poizkusil formulirati naše načelno stališče ter naše izpreminjevalne predloge z namenom, da otvorimo stvarno specialno debato o zadevi že preden se pogovorimo in sklepamo o njej v „Zavezini“ delegaciji, v kar so pozvana po omenjenem uvodniku tudi okrajna učiteljska društva in deželne učiteljske zveze. Pripominjam, da sem se pri izpreminjevalnih predlogih opiral zlasti na „predlog poslanca A. M. Kemetterja in tovarišev, zadevajoč izdajo zakona o izobrazbi in nadaljni izobrazbi učiteljev (učiteljic) na splošnih ljudskih in meščanskih šolah“ (739. pril. stenografskim zapisnikom poslan. zbornice, XXII. sezija 1917) in na izpreminjevalne predloge k temu vladnemu načrtu, kakor jih je dal na razpolago poslancem „Reichsverein österreichischer Lehrerbildner.“

In zdaj prehajam k našemu načelnemu stališču napram vsakemu delnemu reformnemu načrtu našega šolstva in napram označenemu vladnemu posebu:

1. Z ozirom na to, da vztrajamo na zahtevi le po celotni preustrojitvi vsega našega šolstva v enotno narodno šolstvo, moramo sploh odklanjati vsak delni načrt. Zato smatramo tudi izvršitev delnega vladnega in vsakega drugega načrta, ki govori samo o spremembi učiteljišč in nadaljni učiteljski izobrazbi, le za prehodno reformo ter se tudi s tem načrtom pečamo le s tega vidika.

2. Zahtevamo, da se s §§ 26—47 drž. šol. zak. z dne 14. maja 1869 in drž. šol. novele z dne 2. maja 1883, katerih spremembo priporoča omenjeni vladni načrt, obravnavajo in z zakonito določitvijo spremene tudi vsi §§ 48—58 istega drž. zak. (pravne razmere učiteljstva), predvsem pa da se uredi § 55 (plače učiteljstva). Če hoče namreč država s spremembo prvooimenjenih §§ nalagati učiteljstvu in učiteljskemu naraščanju nove dolžnosti, je učiteljstvo in učiteljski naraščaj nujno opravičen zahtevati, da se zakonito določijo in izvedejo tudi njegove pravice.

3. Zahteve, ki jih ima slovensko učiteljstvo do načrta samega, temelje na naslednjih načelih:

a) Zahtevamo, da se vladni načrt, tudi le kot prehodna reforma, postavi na odločno narodno stališče, dajoč vsakemu narodu svojih pravic glede šolstva.

b) Učiteljišče mora biti kot izhališče vse narodne izobrazbe poglobljeno in razširjeno kot šestletna „narodna srednja šola“ istovredna z višjimi razredi ostalih srednjih šol.

c) Učiteljska izobrazba je znanstvena in strokovna; usposobljenost za učiteljski stan pa nudi bolj poglobitev učne snovi, kakor pa izpiti, ki ostajajo navzlic svojemu nazivanju, da so „praktičnometodični“, le formalni. Izpiti so potrebni le v dvomljivih slučajih.

č) Ljudskošolskemu učiteljstvu se mora v svrhu njegove nadaljne izobrazbe dovoliti pristop na vseučilišče, kamor se preloži tudi izobraževanje meščanskošolskega učiteljstva.

d) Enotno učiteljstvo na učiteljiščih, utemljeno po enotni predizobrazbi na vseučilišču in po istovrednem delu pri izobrazbi učiteljskihnikov, je prvi pogoj za zdravo reformo učiteljišč.

4. Izpreminjevalne predloge k vladnemu zakonskemu načrtu o preustrojitvi „zakona o izobrazbi učiteljstva in učenem usposobljenju za splošne ljudske in meščanske šole“ navajamo v naslednjem:

A. Vladni načrt.

I. Učiteljska

§ 1. Izobraževališča za učitelje in učiteljice imajo namen, da izobrazijo stanovskozveste, z ljubeznijo do mladine navdane učiteljske osebnosti, ki so sposobne in voljne, da izpolnjujejo ljudski šoli postavno določene naloge.

A. Državna učiteljišča.

§ 2. Izobrazba učnih moči se vrši po spolu gojencev ločeno v izobraževališčih za učitelje in v onih za učiteljice.

Od države vzdrževani zavodi so dostopni vsem, ki hočejo vstopiti vanje, brez ozira na njih veroizpovedanje.

§ 3. Pouk se vrši v najmanj pet letnikih. To mero presegajoče razširjenje te izobraževalne dobe je pridržano naredbenemu potu. Razentega se združijo lahko, kjer je potrebno, z učiteljišči posebni pripravljalni razredi.

Število gojencev v enem letniku praviloma ne sme presegati 35; s posebnim dovoljenjem deželne šolske oblasti se izjemoma in začasno lahko zviša na 40.

§ 4. O sprejemu na učiteljišče določa učno osobje.

Splošni predpogoji za vstop so нравstvena neomadeževanost, duševna sposobnost in telesna čvrstost.

Za sprejem v I. letnik se pri petletni učni dobi zahteva začetkom šolskega leta dovršeno 15. leto in splošno učenemu smotru meščanske šole odgovarjajoča predizobrazba. Na zavodih z več kot petletno učno dobo zadostuje za sprejem v I. letnik dovršeno 14. leto. Iz ozira vrednih vzrokov dovolji deželnošolska oblast lahko izpregled starosti od največ šest mesecev. Večji starostni izpregledi niso dovoljeni.

Duševna zmožnost se določi s strogim sprejemnim izpitom, in kjer je to primerno in možno, s karakteristiko sprejetega, ki jo predloži učno osobje one šole, ki jo je nazadnje obiskoval. Razentega se mora vstopajoči podvreči izpitu iz poslušanja.

Telesna čvrstost se dokaže z uradno-zdravniškim izpričevalom; razventega mora zdravnik, ki nadzoruje zdravstveno stanje gojencev, vsakega nanovo vstopivšega pred sprejemom preiskati, ali je specialno sposoben za učiteljski poklic.

Sprejem v višje letnike se s predpogojem odgovarjajoče starosti in drugih splošnih predpogojev lahko izvrši le na podlagi strogega sprejemnega izpita. Takim gojencem se pri drugače posebnih

B. Izpreminjevalni predlogi.

Izobrazba.

§ 1. (Neizpremenjen).

A. Državna učiteljišča.

§ 2. Učiteljišča, ločena po spolih v izobraževališča za učitelje in v ona za učiteljice, tvorijo pedagoško-strokovno skupino višjih razredov enotne srednje šole.

(Neizpremenjeno).

§ 3. Učiteljišču je določenih toliko letnikov, kolikor jih imajo višji razredi ostalih skupin (liter. znanstv., realna skupina srednje šole. Dokler srednje šolstvo ni urejeno po tem načelu, ima vsako učiteljišče najmanj šest letnikov.

Število gojencev v vsakem letniku ne sme presegati 35. (Ostalo odpade).

§ 4. Prestop iz enotne nižje srednje šole (realne gimnazije na učiteljišče) je mogoče le po dovršitvi prve. Odločujoče so učenceve duševne in telesne zmožnosti in njegovo nagnjenje.

Dokler ne obstoja omenjena enotna srednja šola, veljajo za vstop na učiteljišče naslednje določbe:

Za sprejem v I. letnik učiteljišča je potrebno dovršeno 14. leto, po šolskem zdravniku dokazana telesna zmožnost, duševna predizobrazba v obsegu učne snovi meščanske ali nižje srednje šole, glasbeni posluh in нравstvena neomadeževanost.

Duševne zmožnosti se določijo s povoljnim šolskim izpričevalom zadnjega polleta ali s strogim sprejemnim izpitom iz učnega jezika in računstva, z izpitom iz poslušanja in z uradno karakteristiko, ki jo sestavi učiteljstvo one šole, ki jo je obiskaval učenec. V posebno oziravrednih slučajih deželnošolska oblast lahko dovolji oprostitev pouka v glasbi.

Za sprejem v višji letnik učiteljišča je poleg splošnih sprejemnih pogojev potreben izpit, ki obsega vso učno snov prejšnjega letnika. Učenci višjih razredov srednjih šol z »dobrimi« izpričevali polagajo le izpit iz vzgojeslovne učne snovi. Neposredni sprejem v zadnja dva letnika ni dopusten.

Natančnejše odredbe o sprejemu in sprejemnih izpiti izda ministrstvo za bogočastje in uk.

nadarjenosti lahko dovoli oprostitev v instrumentalni glasbi, če so v drugem dovršili sprejemni izpit z zelo dobrim uspehom. Neposredni sprejem v najvišji letnik ni dopusten.

Natančnejše določbe o sprejemu se odrede naredbenim potom.

§ 5. Sprejem in pouk na učiteljiščih je brezplačen.

Revni, nadarjeni gojenci dobe lahko s prevzetjem obveznosti, da se najmanj šest let posvete poučevanju na javnih šolah, ustanove iz državnih sredstev.

§ 6. Pouk, ki ga dobivajo gojenci na učiteljiščih, obsega naslednje obvezne predmete:

Verouk;
vzgojeslovje in ukoslovje z njunimi pomožnimi predmeti (s praktičnimi vajami);
specialna metodika in šolskopraktične vaje;
učni jezik;
kak drug živi jezik;
zemljepis;
zgodovina in avstrijsko ustavoznanstvo s posebnim ozirom na narodnogospodarski in socialni razvoj;

matematika in geometrijsko risanje;
prirodopis s prirodoznanskimi vajami;
prirodoslovje s prirodoznanskimi vajami;
pouk o človeškem telesu in zdravoslovje;
poljedelstvo;
lepopis;
prostoročno risanje;
glasba, in sicer petje in en instrument;
telovadba in druge telesne vaje.

Tem se pridruži na moških učiteljiščih rokotvorni pouk, na ženskih učiteljiščih pouk v ženskih ročnih delih, v kuharstvu in gospodinjstvu ter pouk o otroških vrtcih.

Učni načrti se predpišejo z odredbo, pri čemer se uvedejo lahko tudi drugi učni predmeti kakor zgoraj navedeni.

§ 7. Pri razdelitvi učnih predmetov na učiteljiščih mora veljati načelo, da je v zadnjih dveh letnikih pedagoška in metodiško-praktična izobrazba v ospredju, poleg pa se nadaljuje znanstveno-pripravljajoča izobrazba.

Učna snov odgovarja — razven v tujih jezikih — splošno učni snovi višje srednje šole s posebnim ozirom na naloge vzgoje in narodne izobrazbe.

§ 8. Jezikovno uredbo učiteljišč določi, v kolikor ne odreja ta zakon ali deželni zakon drugače, na predlog deželne šolske oblasti minister za bogočastje in uk. Pritem naj se ozira kolikor mogoče na to, da se nudi gojencem tudi prilika za priučenje drugega deželnega ali katerega drugega v Avstriji navadnega jezika.

§ 9. Za praktično izobrazbo gojencev je z vsakim učiteljiščem organično združena ljudska šola kot vадnica, na kateri se nudi učiteljskimnikom prilika, da prisostvujejo pouku in se praktično vadijo v poučevanju.

Vadnica obsega vse letne stopnje. Število razredov določa naučni minister. V posamezne razrede praviloma ne sme biti sprejetih več kot 40 učencev (učenk).

Kjer je vsled razmer železi, se v vadnico prevzamejo učenci iz javne ljudske šole, ne oziraje se na pravice, ki jih glede šolskega obiska jamči staršem otrok državni ljudskošolski zakon. Odredi se tudi lahko, da prisostvujejo gojenci pouku na javnih ljudskih šolah ter tu učnopoizkusno nastopajo.

Za navajanje in vajo v poljedelskih delih se pripravi pri vsakem moškem učiteljišču za obdelavo pripraven kos sveta v zadostnem obsegu; ženskim učiteljiščem naj se priklapi otroški vrtec in tudi poizkusni zelenjadni in cvetlični vrt ter šolska kuhinja.

§ 10. Na vseh učiteljiščih, kjer se nudi prilika, naj se seznanijo gojenci z metodo v poučevanju slepcev, gluhomemih, jecljajočih ali drugače abnormalnih otrok, kakor tudi z uredbo otroškega vrta, za napravami mladinskega skrbstva in z vzgojevališči za нравstveno zanemarjene otroke.

§ 11. Po dovršitvi zadnjega letnika se morajo gojenci podvreči strogemu izpitu pod predstvom odposlanca deželnošolske oblasti ter prejmejo, ako odgovarjajo predpisanim zahtevam, zrelostno izpričevalo.

Zrelostni izpit se ponavlja lahko samo dvakrat.

Z odredbo se določi, v kolikor si osebe, ki se niso izobraževale niti na državnem, niti na zasebnem učiteljišču s pravico javnosti, z dosego potrebne starosti lahko pridobe zrelostno izpričevalo.

§ 3. (Neizpremenjeno).

Revni, nadarjeni gojenci dobe zadostne ustanove iz državnih sredstev. (Ostalo odpade).

§ 6. Pouk, ki ga dobivajo gojenci na učiteljiščih, obsega naslednje obvezne predmete:

Verouk;
splošno vzgojeslovje z njegovimi pomožnimi predmeti (psihologija s posebnim ozirom na mladinoslovje, logika, etika in estetika); praktične vaje;

zgodovina vzgojeslovja; splošna metodika posameznih predmetov in posameznih učnih stopenj ter šolskopraktične vaje;

narodno gospodarstvo in sociologija;
učni jezik;

kak drug živi jezik, ki pa ni istoveten z »drugim deželnim jezikom«;

zemljepis z upoštevanjem geologije;
zgodovina in avstrijsko ustavoznanstvo;

matematika in geometrijsko risanje;
prirodopis s prirodoznanskimi vajami;

prirodoslovje s prirodoznanskimi vajami;
pouk o človeškem telesu in zdravoslovje;

poljedelstvo; teoretično in praktično na posebnih poizkusnih zemljiščih;

lepopis;
prostoročno risanje;

stenografija;
glasba, in sicer petje in en instrument;

telovadba in druge telesne vaje;

Tem se pridruži (neizpremenjeno do...) o otroških vrtcih.

Učne načrte z navodili izdelajo šolske oblasti s sodelovanjem strokovnjakov ter jih prikroje potrebami posameznih narodov.

§ 7. (Neizpremenjen).

(Črta se beseda »splošno«, drugače neizpremenjeno).

Dostavek: Učne knjige, ki so dopustne za višje srednje šole, naj se rabijo tudi na učiteljiščih.

§ 8. Učni jezik na učiteljiščih je jezik naroda, za katerega se gojenci na učiteljiščih izobrazujejo. Jezikovna uprava se vrši v učenem jeziku. Pri vsakem učiteljišču naj se nudi poleg obveznega tujega jezika tudi prilika za prosto učenje tujih jezikov.

§ 9.

(...) organično združena ljudska in meščanska šola kot vадnica, (...).

(... kot 30 učencev (učenk).

Da spoznajo gojenci ustroj šol po deželi, se praktično vežbajo tudi na nižjeorganizovanih, v to določenih javnih ljudskih šolah v okolici.

(Neizpremenjeno).

Dostavek: Za gojitev telesnih vaj je združeno z vsakim učiteljiščem telovadišče in igrišče.

§ 10. (se črta »kjer se nudi prilika«). Dostavek: Kjer se nudi prilika, podajo gojencem za v to poklicani strokovnjaki vpogled v bisto in vzgojo slepcev, gluhomemih, slaboumnih in jecljajočih otrok in vpogled v vse naprave socialnega skrbstva.

§ 11. Ko je gojenec z dobrim uspehom dovršil zadnji letnik učiteljišča, dobi zrelostno izpričevalo. V dvomljivih slučajih lahko sklene učiteljska konferenca, da se mora gojenec podvreči posebnemu izpitu pod ...

(Neizpremenjeno).

Takemu izpitu se morajo podvreči tudi osebe, ki ... (potrebne starosti, da se določi, ali so za poučevanje na splošnih ljudskih šolah splošno in strokovno zadosti izobražene. Osebam, ki imajo zrelostno izpričevalo srednjih šol, je treba polagati izpit le iz predmetov, iz katerih še niso izprašane.

Dostavek: Zrelostni izpit je pismen, ustnen in praktičen. Ustni izpit obsega vse učne predmete.

§ 12. Za izobrazbo strokovnih učiteljev meščanskih šol se ustanove v zvezi z učiteljišči stalni tečaji.

Sprejem v te tečaje in pouk na njih je brezplačen.

V meščanskošolske tečaje se sprejemajo le učne osebe, ki so usposobljene za pouk na ljudskih šolah, so se v svoji službeni uporabi zlasti izkazale in imajo zmožnost za višjo strokovno izobrazbo; ali odgovarjajo temu zadnjemu pogoju, se po zahtevi odloči lahko s posebnim sprejemnim izpitom.

Natančnejše določbe o ustanovitvi in uredbi meščanskošolskih tečajev in o sprejemu vanje se izvrše s posebnimi odredbami, pri čemer je gledati zlasti na to, da se da udeležencem prilika prisostvovati pouku na meščanski šoli in se praktično vežbati v njem.

Učnim osebam na javnih ljudskih šolah, ki so sprejete v meščanskošolski tečaj, mora deželnošolska oblast za dobo obiskovanja tečaja dovoliti dopust.

§ 13. Za izobrazbo učiteljev za podeželske nadaljevalne šole, potem za različna učilišča in vzgojevališča posebne smeri (šole za slepce in gluhonemnice, zavodi za slaboumne ali drugače abnormalne otroke i. dr.) se ustanove posebni tečaji, h katerih obisku se pripuste učne moči z usposobljenostnim izpričevalom za splošne ljudske šole.

Izjemoma se lahko spregleda dokazilo z usposobljenostnim izpričevalom, če se dokaže drugačna zadostna predizobrazba in daljša resnična uporaba v praktičnem delovanju na zavodih take vrste.

Ustanovitev in ureditev takih zavodov se uredi naredbenim potom.

Za slučaj ustanovitve lastnih zavodov v svrhu izobrazbe učiteljev na šolah za slaboumne in drugače abnormalne otroke bodo ti zavodi enako obdržavani kakor učiteljišča.

§ 14. Za izobrazbo otroških vrtnaric in učiteljic za ženska ročna dela v zvezi s kuharskim in gospodinjskim poukom obstoje, v kolikor se ne doseže ta izobrazba na ženskih učiteljiščih samih, posebni učni tečaji, katerih ustanovitev in ureditev se določi naredbenim potom.

§ 15. Učno osobje učiteljišča tvorijo ravnatelj, za letnike potrebni glavni učitelji, glasbeni in telovadni učitelji, vadniške učne moči in potrebne pomožne učne moči. Stalno nameščeni veroučitelji so glavni učitelji.

Te učne moči nastavlja po zaslišanju deželnih šolskih oblasti minister za bogočastje in uk.

§ 16. Veroučitelje mora dotična verska višja oblast označiti kot sposobne za poučevanje verouka na srednjih šolah in učiteljiščih.

Za glavne učitelje se nastavijo le take učne osebe z najmanj triletno uporabo v praktični šolski službi, ki ali

imajo polno usposobljenost za srednje šole in se izkažejo z uspešnim obiskom pedagoškega vseučiliškega seminarja, združenega s praktičnimi vajami, ali

so z uspehom napravile izpit za glavne učitelje.

Za pripustitev k izpitu za glavne učitelje je potrebna usposobljenost za meščanske šole in izkaz, da je kandidat po tej usposobljenosti z uspehom obiskoval najmanj štiri semestre kot izredni slušatelj filozofske fakultete predavanja in vaje iz svoje stroke, iz modroslovja in vzgojeslovja in v tem času tudi pedagoški vseučiliški seminar, združen s praktičnimi vajami.

Učne osebe javnih ljudskih in meščanskih šol, ki hočejo dokončati te vseučiliške študije, dobe za njihovo dobo od deželne šolske oblasti dopust. Dovolitev tega dopusta se sklene lahko s pogojem, da v tem času plača odpade ali da mora prevzeti stroške nadomestovanja ta, ki ima dopust.

Natančnejše odredbe o izpitu za glavnega učitelja se določijo naredbenim potom.

§ 17. Za definitivno nameščenje kot glasbeni učitelj se zahteva učna usposobljenost za splošni glasbeni pouk in petje na srednjih šolah in učiteljiščih in za najmanj se eno nadaljno glasbeno stroko na učiteljiščih, za definitivno nastavljenje kot telovadni učitelj učna usposobljenost za telovadni pouk na srednjih šolah in učiteljiščih.

Definitivni glasbeni in telovadni učitelji se uvrste v X. čin. razred. Glede njihovih prejemkov, njihovega prestopa v višji činovni razred in njihovega imenovanja glavnim učiteljem veljajo iste določbe kakor za vadniške učitelje. Lahko pa se v § 16., odst. 2., za nameščenje glavnim učiteljem zahtevana usposobljenost nadomesti pri glasbenih učiteljih z učno usposobljenostjo za vse štiri na učiteljiščih uvedene glasbene stroke, pri telovadnih učiteljih z usposobljenostjo za kako znanstveno stroko poleg one za telovadbo.

Zrelostno izpričevalo daje pravico do nameščenja kot provizorični ljudskošolski učitelj(ica), do obiska pedagoških oddelkov na visoki šoli, akademije upodablajočih umetnosti, glasbenih akademij in modroslovne fakultete na vseučilišču kot redni slušatelj.

§ 12. ... se ustanove na vseučiliščih stalni dveletni pedagoški oddelki kot meščanskošolski tečaji.

(Neizpremenjeno s pridržkom, da se smatra zaznavanje »meščanskošolski tečaj« v gornjem smislu).

Dostavek: ... s pripustitvijo plače in z vsemi pravicami do nje.

§ 13. Za izobrazbo učiteljev različnih drugih učilišč in vzgojevališč posebne smeri (...) se ustanove posebni stalni tečaji na vseučiliščih.

Učna doba na teh tečajih traja dve leti. Za sprejem se zahteva absolviranje učiteljišča.

Uspešno absolviranje takega tečaja upravičuje k nameščenju na zavodih za slepce, gluhoneme, slaboumne itd.

Učitelji, ki takega specialnega tečaja niso absolvirali, potrebujejo za stalno nameščenje na takih zavodih posebnega izpita pred določeno komisijo, ki pa se more polagati šele po dveletnem delovanju v specialnem pouku.

Sestava te komisije se določi naredbenim potom.

§ 14. Se črta »v kolikor se ... učiteljiščih samih«.

§ 15. Se črtata besedi »za letnike«.

§ 16. a) Za ravnatelje na učiteljiščih se imenujejo glavni učitelji učiteljišč. (Neizpremenjeno).

Za nameščenje za glavnega učitelja je potreben izkaz učnega usposobljenja za glavnega učitelja. To dobe:

a) Učitelji, učnouslyposobljeni za splošne ljudske šole, na podlagi strokovnega pouka na vseučiliških pedagoških oddelkih v zvezi s predavanji na filozofski vseučiliški fakulteti v izmeri 6 semestrov;

b) učitelji, učnouslyposobljeni za meščanske šole po gorenjem strokovnem študiju v izmeri 4 semestrov;

c) učitelji, učnouslyposobljeni za srednje šole, s posebnim metod.-praktičnim dopolnilnim izpitom vzgojeslovne snovi vseučiliških pedagoških oddelkov. — Ta izpit se polaga lahko obenem z usposobljenostnim izpitom za srednje šole.

Učne osebe splošnih ljudskih in meščanskih šol, ki obiskujejo v svrhu polaganja usposobljenostnega izpita za učiteljišča vseučiliške pedagoške oddelke in predavanja na visoki šoli, dobe v ta namen od deželne šolske oblasti dopust s pustitvijo plače in z vsemi pravicami do nje.

§ 16. b) Izpraševalne komisije za glavne učitelje obstoje iz vseučiliških profesorjev, višjih šoln nadzorovalnih organov ter učiteljiških ravnateljev in glavnih učiteljev.

Znanstveni izpraševalni predmeti se združijo v strokovne skupine, kakor so skupine za meščansko- in srednješolski usposobljenostni izpit. Vzgojeslovje in modroslovje, pouk o narodnem gospodarstvu in o sociologiji se voli prosto kot dopolnilni predmet k vsaki strokovni skupini.

Glavni učitelji za vzgojeslovje morajo imeti poleg najmanj šletne, izredne uporabe na splošni ljudski ali meščanski šoli izpit iz vzgojeslovja in modroslovja kot glavnega predmeta, iz pouka o narodnem gospodarstvu in sociologiji pa stranskega.

§ 17. Glavni učitelji za glasbo morajo poleg učne usposobljenosti za splošne ljudske šole in poleg uspešne dovršitve najmanj dveh glasbenih predmetov na glasbeni akademiji položiti pred izpraševalno komisijo za učiteljišča izpit iz vzgojeslovja v obsegu učne snovi vseučiliških pedagoških oddelkov.

Glavni učitelji za risanje morajo poleg (kakor zgoraj) in poleg uspešne dovršitve akademije upodablajočih umetnosti položiti (kakor zgoraj).

Glavni učitelji za telovadbo morajo poleg (kakor zgoraj) in poleg učne usposobljenosti za telovadni pouk na srednjih šolah in učiteljiščih položiti (kakor zgoraj).

§ 18. Za nameščenje kot učitelj na vadnici je potrebna najmanj učna usposobljenost za splošne ljudske šole, petletna, posebno dobra uporaba v praktični ljudskošolski službi in izkaz, da je prosilec obiskoval pedagog.-metodiški tečaj najmanj enoletnega trajanja (§ 48.).

Vadniški učitelji, ki odgovarjajo zahtevam § 16., odst. 2., se nastavijo kot glavni učitelji.

§ 19. Minister za bogočastje in uk podeli lahko glasbenim in vadniškim učiteljem, ki delj časa in posebno dobro služijo, naslov profesorja.

§ 20. Učne moči za ženska ročna dela morajo biti učnouslyposobljene za splošne ljudske šole ter dokazati večletno, popolnoma zadovoljivo uporabo v pouku ženskih ročnih del na ljudskih šolah; razventega morajo biti usposobljene tudi za kuharski in gospodinjski pouk. V posebnih oziravrednih slučajih se pri združenih drugih predpogojih nastavijo lahko tudi take prosilke, ki so učnouslyposobljene le za pouk v ženskih ročnih delih na splošnih ljudskih in meščanskih šolah.

Z ozirom na svoje pravice in dolžnosti so definitivno nastavljene učiteljice za ženska ročna dela enake vadniškim učiteljicam.

§ 21. Pouk v somatologiji in higieni se poveri sposobnim zdravnikom, ki proti posebnemu plačilu vodijo tudi nadzorovanje nad zdravstvenim stanjem gojencev in vadniških učencev ter nadzorujejo v sanitarnem oziru zavodove prostore.

§ 22. Vadniški učitelji morajo pri praktični izobrazbi gojencev sodelovali v okviru njim predpisanih učnih ur brez posebnega plačila.

§ 23. V svrhu znanstvene in metodiške nadaljne izobrazbe se dovoljujejo učnim osebam učiteljišč ustanove iz državnih sredstev.

B. Zasebna učiteljišča.

§ 24.—30.

II. Usposobljenost za poučevanje na splošnih

§ 31. Zrelostno izpričevalo usposablja za začasno nameščenje na splošnih ljudskih šolah; vendar pa je uporaba učne moči, ki ima le zrelostno izpričevalo, na enorazrednicah le izjemoma in začasno dopustna.

Uvedba teh začasnih učnih moči v šolsko službovanje je naloga predpostavljene šolskega vodje; pristojni okrajni šolski nadzorniki so dolžni, da se prepričajo o primernem izpolnjevanju te naloge ter jo pospešujejo z nalaganjem gotovih učnih nalog.

§ 32. Za stalno nameščenje na splošnih ljudskih šolah se zahteva usposobljenostno izpričevalo; to se dobi po učnouslyposobljenostnem izpitu, h kateremu se pripuščajo učne osebe, ki so po prejemju zrelostnega izpričevala najmanj dve šolski leti zadovoljivo poučevale kot razredniki na javnih ali zasebnih ljudskih šolah s pravico javnosti.

§ 33. Učnouslyposobljenostni izpit za splošne ljudske šole ima značaj metodiško-praktičnega izpita.

Učnouslyposoljenostni izpiti se vrše ob določenih terminih pred komisijo na za to primernih ljudskih šolah.

Komisija obstoji iz pristojnega deželnega šolskega nadzornika ali njegovega namestnika kot predsednika, iz pristojnega okrajnega šolskega nadzornika, iz sposobnega šolskega strokovnjaka (če mogoče iz učnega osobja kakega učiteljišča) in šolskega vodje dotične šole. Za izpraševanje kandidatov z ozirom na njihovo usposobljenost v poučevanju verouka so poklicani zastopniki cerkva in verskih družb.

§ 34. Za stalno nameščenje na meščanskih šolah se zahteva usposobljenostno izpričevalo za meščanske šole, ki se pridobi s posebnim izpitom. K temu izpitu se pripuščajo učne osebe, ki so se najmanj v treh letih v praktičnem službovanju na javnih ali zasebnih učiliščih s pravico javnosti posebno obnesle in se izkažejo o uspešnem obiskovanju meščanskošolskega tečaja (§ 12.).

§ 35. Učnouslyposobljenostni izpit za meščanske šole je strokovnoznanstveni izpit s splošnim pedagoškim poudarkom.

Učnouslyposobljenostni izpiti za meščanske šole se vrše ob določenih terminih v kraju meščanskošolskega tečaja.

V izpraševalno komisijo pozove minister za bogočastje in uk za dobo treh let razven učnih moči meščanskošolskih tečajev šolske nadzornike, ravnatelje in profesorje učiteljišč, dalje, če je treba, vseučiliške profesorje in učitelje strokovnih šol.

Pri učnih poizkusih se komisija lahko poveča s pritegnitvijo meščanskošolskih učnih moči.

§ 36. Natančnejša določila o poteku učnouslyposobljenostnih izpitov za splošne ljudske in meščanske šole se izdajo naredbenim potom.

Ponavljanje učnouslyposobljenostnega izpita je praviloma le enkrat dovoljeno. Izjeme lahko dovolji po zaslišanju komisije deželnošolska oblast.

§ 18. Vadniški učitelji so glavni učitelji za šolsko prakso.

Za nameščenje kot definitivni vadniški učitelj se zahteva poleg najmanj petletne, posebno dobre uporabe v praktični ljudsko- in meščanskošolski službi izpit za glavne učitelje iz vzgojeslovja kot glavnega in iz kakega znanstvenega kot stranskega predmeta.

§ 19. (Odpade).

§ 20. Glavne učiteljice za ženska ročna dela morajo ... (ostane do ...) in gospodinjski pouk ter se izkazati z uspešnim obiskovanjem umetno-obrtnih tečajev o domači žensko-ročni umetnosti in umetno-obrtnem risanju na umetno-obrtnih šolah (Odpade).

§ 20. a) Učiteljske osebe na splošnih ljudskih in meščanskih šolah, učiteljiščih in srednjih šolah dobe v svrhu dovršitve študij za glavno-učiteljski, oziroma dopolnilni izpit od deželne šolske oblasti dopust, če sami plačajo supriranje. Zlasti nadarjeni učitelji dobe za te študije denarne prispevke iz državnih sredstev.

Natančnejše določbe slede naredbenim potom.

§ 20. b) Vsi glavni učitelji na učiteljiščih so v smislu § 58. zak. z dne 28. julija 1917, drž. zak. št. 319*) učitelji skupine A in v smislu § 40.,

§ 20. c) Na splošnih ljudskih in meščanskih šolah doslužena službena doba se pri imenovanju za glavne učitelje šteje v najvišji izmeri 12 let, ki se v vsakem oziru obravnavajo enako onim, doslužanim v državni službi.

§ 21. (Neizpremenjen).

§ 22. Število učnih ur za vse učne osebe učiteljišč se določi naredbenim potom.

§ 23. (Neizpremenjen).

B. Zasebna učiteljišča.

§ 24.—30.

ljudskih in meščanskih šolah.

§ 31. ..., ki ima le zrelostno izpričevalo, na eno- in dvorazrednicah nedopustno.

Tečasne učne moči uvaja v šolsko službovanje najmanj prvo leto šolski vodja na večrazrednicah. To leto velja kot poizkusno leto. V tem naj se da mladim učiteljem prilika, da spoznajo poučevanje na vseh stopnjah, zlasti pa v elementarnem razredu. Pristojni okrajni šolski nadzorniki ... učnih nalog, v kateri namen izda ministrstvo za bogočastje in uk posebna navodila.

Dve provizorični leti, pred pravico stalnega nameščenja, sta v vsakem oziru enakovredni z definitivnimi službenimi leti.

§ 32. Za stalno nameščenje na splošnih ljudskih šolah se zahteva usposobljenostno izpričevalo; to se dobi s posestjo zrelostnega izpričevala po najmanj dveletnem, zadovoljivem poučevanju na javnih ljudskih šolah. Za usposobljenostno izpričevalo velja potrdilo pristojnega šolskega vodje in okrajnega šolskega nadzornika o uporabnosti učitelja v poizkusnem in drugem službenem letu. Na predlog okrajnega šolskega nadzornika deželna šolska oblast, ki vidira to potrdilo, v dvomljivih slučajih lahko zahteva polaganje posebnega usposobljenostnega izpita.

§ 33. Natančnejše odredbe o tem morebitnem izpitu izda ministrstvo za bogočastje in uk. (Drugo odpade).

(Ostane) z dostavkom: ..., ki jih potrdi minister za bogočastje in uk (§ 42.). Ta izpit se polaga pred nastavljenjem za šolskega vodjo ter se prejme o njem posebno izpričevalo.

§ 34. Za stalno nameščenje na meščanskih šolah se zahteva usposobljenostno izpričevalo za meščanske šole. To se dobi po najmanj triletnem praktičnem službovanju na javnih ali zasebnih učiliščih s pravico javnosti, in po dveletnem obisku vseučiliških pedagoških oddelkov kot meščanskošolskih tečajev. To izpričevalo izdaja vodstvo tečajev.

§ 35. (Odpade).

§ 36. (Odpade).

*) Službena pragmatika državnega učiteljstva. odst. 1 navedena zakona upravičeni do naslova profesor.

§ 37. V koliko se vračuni čas, v katerem je učna oseba poučno in vzgojno delovala na privatni ljudski ali meščanski šoli brez pravice javnosti, v dobo, ki je potrebna za pridobitev učne usposobljenosti, natančneje določijo odredbe.

§ 38. Pogoji, pod katerimi pridobe učno usposobljenost za splošne ljudske ali za meščanske šole kandidati, ki so učno usposobljeni za srednje šole ali dokažejo drugačno višjo izobrazbo, se določijo z odredbami. Stalno nameščenje takih kandidatov pa se izvrši šele po najmanj enoletni zadovoljivi uporabi v ljudskošolski službi.

§ 39. Osebe, ki imajo učnouslyposobljenostno izpričevalo, a več kakor tri leta niso poučevale na nobeni javni ali s pravico javnosti opremljeni zasebni ljudski šoli, se morajo pri svojem stalnem nameščenju v javni šolski službi iznova podvreči izpitu. Iz posebno oziravrednih vzrokov jih deželna šolska oblast lahko tega oprosti.

§ 40. Učne osebe, ki imajo učnouslyposobljenostno izpričevalo za splošne ljudske šole, a se njihovo delovanje izkaže kot nezadostno, deželnošolska oblast lahko primora k zopetnemu pologanju učnouslyposobljenostnega izpita. Če se v tem slučaju tudi pri enkratnem ponavljanju izpita izkaže nezadostni izpitni izid, izgubi tudi prej pridobljeno učnouslyposobljenostno izpričevalo svojo vrednost in je odvisno od odločitve deželnošolske oblasti, ali naj se dovoli nadaljna uporaba v začasni lastnosti ali se izreče odstranitev iz šole.

§ 41. Za stalne šolske vodje (nadučitelje, ravnatelje) se namestijo lahko le take osebe, ki so pokazale za to svojo sposobnost s posebnim izpitom (voditeljski izpit). K temu izpitu se pripuščajo učne osebe, ki so več let popolnoma zadovoljivo službovale na javnih ali s pravico javnosti opremljenih ljudskih šolah.

Natančneje določbe izidejo naredbenim potom.

§ 42. Določbe o vršitvi dopolnilnih izpitov in o pridobitvi učne usposobljenosti v specialnih strokah v okviru ljudske šole, izidejo naredbenim potom.

III. Nadaljna učiteljska izobrazba.

§ 43. Strokovno in znanstveno nadaljno učiteljsko izobrazbo podpirajo skupna posvetovanja in nadaljno izobraževalni tečaji, šolski listi in učiteljske knjižnice.

§ 44. V svrhu skupnega pogovora vseh pedagoških in administrativnih zadev ter nadaljne učiteljske izobrazbe se vrše na vseh dvo- in večrazrednih ljudskih in na meščanskih šolah vsak mesec posvetovanja učiteljskega osebja pod predsedstvom šolskega vodje (ravnatelja).

Ta posvetovanja morajo služiti zlasti tudi uvažanju v šolsko službo onih začnih učnih moči, ki imajo le zrelostno izpričevalo.

§ 45. V vsakem šolskem okraju se vrše po potrebi, vendar ne več kot enkrat na leto, posvetovanja učiteljev ali dela učiteljstva pod predsedstvom okrajnega šolskega nadzornika in svrhu pogovarjanja vprašanj pouka in vzgoje (okrajna posvetovanja).

Vse stalno in začasno nameščene učne moči javnih ljudskih in meščanskih šol in učiteljskih, ki so pozvane k posvetovanju, so dolžni, se ga udeležiti. Za dušne pastirje, ki poučujejo veronauk, za veroučitelje teh šol, ki jih je kot take označila verska družba, in za učne osebe zasebnih ljudskih in meščanskih šol ter učiteljskih, je udeležba prostovoljna.

Volitve učiteljskih strokovnjakov za okrajne šolske svete se ne smejo vršiti med temi posvetovanji, pač pa po njih.

§ 46. V vsaki deželi se vrše vsako četrto leto pod predsedstvom deželnega šolskega nadzornika šolskega nadzornika skupščine odposlancev okrajnih posvetovanj o splošnih učnih in vzgojnih vprašanjih (deželna posvetovanja).

Iz ozirov primernosti se vrše namesto skupne skupščine vseh odposlancev tudi posvetovanja v skupinah.

§ 37. (Neizpremenjen).

§ 38. Se črtajo besede: »ali dokažejo drugačno višjo izobrazbo«.

Dostavek: »To leto se obravnava kakor poizkusno leto (§ 31., odst. 2.).«

§ 49. morajo pri svojem stalnem nameščenju v javni šolski službi iznova prebiti poizkusno leto (§ 31.).

§ 40. (Odpade).

§ 41. (Odpade).

§ 42. Izpiti za poučevanje na ljudskih in meščanskih šolah, kakor tudi specialni izpiti (§ 13.) so prosti vsake takse. Člane vseh izpraševalnih komisij za te izpite imenuje minister za bogočastje in uk za dobo 5 let ter prejemajo primerne plače iz državnih sredstev.

učiteljska izobrazba.

§ 43. (Ostane z vstavkom): ... in nadaljno izobraževalni tečaji, zlasti na vseučiliščih, ...

§ 44. (Neizpremenjeno).

Uvažanje onih začnih ... izpričevalo, se vrši razven pri teh posvetovanjih zlasti v posameznih razredih od osebe do osebe.

§ 45. V vsakem šolskem okraju se vrše pod predsedstvom okrajnega šolskega nadzornika najmanj enkrat na leto posvetovanja vseh učiteljev v okraju v svrhu pogovarjanja poučnih in vzgojnih ter učiteljskih stanovskih vprašanj (okrajna posvetovanja).

Besede »ki so pozvane k posvetovanju« se črtajo.

Pri teh posvetovanjih se vrše tudi volitve učiteljskih zastopnikov v okrajni šolski svet in odposlancev k deželnim učiteljskim posvetovanjem.

§ 46. V vsaki deželi se vrše vsake štiri leta pod predsedstvom deželnega šolskega nadzornika skupna posvetovanja vseh odposlancev okrajnih učiteljskih konferenc v svrhu pogovarjanja skupnih poučnih in vzgojnih ter učiteljskih stanovskih vprašanj (deželna posvetovanja).

§ 46. a) Vsakih šest let se vrše pod predsedstvom predstojnika pedagoško-didaktičnega oddelka v ljudskošolskem oddelku ministrstva za bogočastje in uk, ločeno po narodnostih, posvetovanja odposlancev deželnih posvetovanj v svrhu pogo-

§ 47. V svrhu nadaljne učiteljske izobrazbe v pouku in vzgoji prirede po potrebi šolske oblasti tečaje.

Obisk takih tečajev je brezplačen.

K udeležbi takih tečajev deželna šolska oblast lahko primora učitelje.

Otvoritev zasebnih nadaljevalno izobraževalnih tečajev za učitelje je dopustna le z dovoljenjem deželne šolske oblasti.

§ 48. S posameznimi učiteljski v večjih mestih se stalno združijo taki pedagoško-metodni tečaji za nadaljno izobrazbo učiteljev na splošnih ljudskih šolah in za izobrazbo strokovnih učiteljev meščanskih šol (§ 12.). V zvezi s temi se lahko prirede naprave za omogočenje študija in eksperimentalnih raziskovanj na pedagoškem metodiškem torišču.

§ 49. V vsakem šolskem okraju se ustanovi najmanj po ena učiteljska knjižnica; z upravo teh knjižnic se poverijo odseki, ki se izvolijo pri okrajnih posvetovanjih.

Zastopniki teh odsekov stavijo o priliki deželnih posvetovanj (§ 46.) predloge o uredbi učiteljskih knjižnic, o njihovem izmenjevalnem prometu in o olahkočenju njihove uporabe po učiteljih ter o napravi osrednjih knjižnic, ustanovljenih pri študijskih napravah, omenjenih v § 48.

IV. Končne določbe.

§ 50. Kjer je v tem zakonu govor le o »učiteljskih«, je razumevati pod tem tudi ženska učiteljska.

§ 51. Ta zakon stopi v veljavo z začetkom šolskega leta po razglasitvi. Ministrstvu za bogočastje in uk pa ostane pridržano, da prelaga zaradi posebnih razmer v posameznih deželah začetek veljavnosti teh določb za največ osem let.

S trenutkom, ko stopi zakon v veljavo, odpadejo vse nasprotujoče določbe drugih zakonov, zlasti določbe III. in IV. odstavka zakona z dne 14. maja 1869., drž. zak. štev. 62, oziroma z dne 2. maja 1883., drž. zak. štev. 53, kakor tudi nasprotujoče določbe § 48., odst. 1. zakona z dne 28. julija 1917., drž. zak. štev. 319. Ta določba se ne dotika pravic onih vadniških učiteljev za nameščenje kot glavni učitelji, ki so učnouslyposobljeni za meščanske šole do časa, ko stopi ta zakon v veljavo.

§ 52. Izvedba tega zakona in določitev potrebnih prehodnih odredb in izvajalnih določb je poverjena ministru za bogočastje in uk.

varjanja vseh državnih, ljudske šole tičočih se vprašanj (državno posvetovanje).

§ 46. b) Sklepi okrajnih, deželnih in državnih posvetovanj služijo šolskim oblastem kot podlaga za časni primerni razvoj ljudskega šolstva.

§ 46. c) Povračilo stroškov in dnevna obveznih udeležencev takih posvetovanj se uredi naredbenim potom.

§ 47. prirede šolske oblasti redne višje tečaje.

(Neizpremenjeno).

(Se črta; namesto tega): Za izobrazbo učiteljev na kmetijskih, obrtnih in trgovskih nadaljevalnih šolah se ustanove brezplačni učiteljski tečaji na zgledno urejenih poljedelskih in obrtnih šolah.

§ 48. Za nadaljno izobrazbo ljudsko- in meščanskošolskih učiteljev služijo sledeče naprave:

a) pedagoške akademije in pedagoški vseučiliški seminarji kot učni in raziskovalni zavodi za človeški telesni in duševni razvoj;

b) obisk drugih visokih šol, katerih predavanja in seminarji se po potrebi razširijo s primernimi dopolnitvami pedagoških vseučiliških oddelkov (§ 12.) z ozirom na splošno in stanovsko učiteljsko izobrazbo;

c) ustanovitev zgledne šole — obsegajoče vse kategorije od otroškega vrtca do vstevši srednje šole — združene s pedagoškimi vseučiliškimi oddelki (§ 12.) v svrhu poglobitve stanovske izobrazbe učiteljev vseh šolskih kategorij;

č) v zvezi s pedagoškimi vseučiliškimi oddelki se ustanovi pedagoška osrednja knjižnica, na katero so priključene posamezne okrajne učiteljske knjižnice (§ 49.);

d) učne osebe, ki sodelujejo pri nadaljni učiteljski izobrazbi, prejemajo od države za svoje sodelovanje primerne remuneracije;

e) vsak učitelj dobi po petih letih praktičnega poučevanja dvomesečne dopuste v svrhu študij;

f) posebno nadarjeni učitelji dobe večkratne študijske dopuste in študijske podpore;

g) v svrhu skupnih poučnih potovanj se izdajajo državne podpore;

h) za učitelje prosta vožnja po železnicah in parnikih v poučne svrhe;

i) podpiranje strokovnih društev iz državnih sredstev;

j) državna podpora, oziroma izdaja res izobraževalnih del, šolskih listov itd.

§ 49. (Neizpremenjeno z dostavkom): Ti odseki so v trajni zvezi z osrednjo knjižnico (§ 48. č). (Odpade).

določbe.

§ 50. (Neizpremenjeno).

.... za največ štiri leta.

(Odpadejo besede): »kakor tudi nasprotujoče določbe § 48., odst. 1. zakona z dne 28. julija 1917., drž. zak. štev. 319«.

§ 52. (Neizpremenjeno).

Pripomba: »Popotnik« prinese v svoji 4. številki razpravo o vladnih »Pojasnevalnih pripombah« k temu zakonskemu načrtu, na katero opozarjamo učiteljstvo, ker tvori nekako dopolnilo gornjim izvajanjem.

